- september 2019
- jaargang 27 - nummer 73
- losse nummers € 5,50

Kroniek

Tijdschrift Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe

Noordbarge en v.v. Emmen
Hoe de landbouwhuishoudschool in Emmen kwam
100 Jaar geleden Zuidoost-Drenthe
Overheid en bezetter
Wat zat er in die kisten?

Oud Allee

door de Redactie

Deze luchtfoto is eind jaren '60 door fotograaf Piet Meilink gemaakt. Zijn buurjongen Hans Thedinga had net zijn vliegbrevet gehaald en samen vlogen zij over Emmen. Vanwege de vele karakteristieke woningen is een groot deel van deze wijk als 'beschermd gebied' aangewezen. (Lees meer in: Sis Hoek-Beugeling e.a., *100 Jaar Emmen Veranderingen in bebouwing deel 2*, blz. 20.)

Redactie	**Oud Allee**	ii
Piet Naber	**Redactioneel**	1
Artikelen		
Henk Jeurink	**Noordbarge, het verhaal van zien bewoners**	5
Sis Hoek-Beugeling	**Laatste project van Marcel Bulte afgerond**	6
Gerben Dijkstra i.s.m. Jan de Vin en Ines Scholten	**Noordbarge en v.v. Emmen**	9
Piet Naber	**Hoe de landbouwhuishoudschool in Emmen kwam**	17
Piet Naber	**100 Jaar geleden**	24
Redactie	**'Wie weet meer?'**	31
J. Thedinga	**Wat zat er in die kisten?**	32
Bijdragen bestuur		
Henk Jeurink	**Verenigingsnieuws**	2
Henk Jeurink	**Gratis toegang bij Museum Collectie Brands**	4

Voorbehoud auteursrechten foto's

Bij het plaatsen van foto's in dit blad vraagt de redactie toestemming aan de leveranciers van de foto's. Bij foto's uit het verleden is vaak niet meer te achterhalen wie deze hebben gemaakt. Bent u rechthebbende van een door ons gepubliceerde foto of afbeelding en hebben wij dit niet vermeld, verzoeken wij u contact met ons op te nemen, zodat wij in de eerstvolgende uitgave deze omissie kunnen rechtzetten.

Productie & opmaak:
Uitgeverij Drenthe, Beilen - www.uitgeverijdrenthe.nl
Druk: Van Liere Media, Emmen

@UitgeverijD

Bestuur
P.M. Kraan, voorzitter, De Hietbrink 46, 7824 XT Emmen, 06-38358941, P.Kraan@emmen.nl.
H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen,
0591-626728, secretaris@hvzod.org
A.H.J. Reuvekamp, penningmeester, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen,
0591-633858, ton.reuvekamp@home.nl
M. Nicolai, public relations, Houtweg 180, 7823 PK Emmen, 06-25555188.
Gré Tiben-Tolner, Hoofdkanaal o.z. 13, 7881 VR Emmer-Compascuum, 0591-351805, gretiben@hotmail.com.
Albert Oost, Amsterdamseveldlaan 1, 7887 VD Erica, 0591-301495, aoost3@kpnplanet.nl.
Geert Schutrups, Parklaan 7, 7822 EA Emmen, 06-55122978, parklaan7@home.nl.
Binnen het nieuwe bestuur heeft nog geen taakverdeling plaatsgevonden. In de volgende *Kroniek* wordt dat rechtgezet.

Redactie
P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen, 0591-633942.
Gelieve kopij te zenden aan:
p/a P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen: p.a.naber@home.nl.

Lid worden van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe?
Het lidmaatschap bedraagt € 18,00 en voor huisgenoten € 5,00 extra. Geef uw naam, adres, postcode en woonplaats en telefoonnummer per post of per e-mail op bij: H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen, 0591-626728, secretaris@hvzod.org.
Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij het lidmaatschap voor 1 december van het lopende verenigingsjaar schriftelijk wordt opgezegd bij de secretaris.
In verband met kostenbeheersing verwachten we van de leden dat zij hun contributie voor of in de eerste twee maanden van het nieuwe verenigingsjaar onder vermelding van het contributiejaar overmaken op rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15 van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Bij ruim 400 leden wordt de contributie in de maand februari van het lopende verenigingsjaar per incasso van hun rekening afgeschreven.

Bankrelatie
Rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15, Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen.

door Piet Naber

Redactioneel

De vorige *Kroniek* was voor een groot deel gewijd aan Boschoord, de buurt aan de andere kant van de spoorlijn. Daar werd in 1934 de nieuwe landbouwhuishoudschool, die later de naam Iemshuuv gekregen heeft, door de minister van onderwijs geopend. Er is meer dan 20 jaar over gedaan en gesteggeld om dat schoolgebouw daar te krijgen. In een artikel in deze Kroniek is te lezen wat er allemaal aan vooraf ging.
Een artikel geschreven door Gerben Dijkstra met medewerking van de Historische Commissie Noordbarge en gaat over de relatie tussen Noordbargers en de voetbalvereniging Emmen. Er wordt achtereenvolgens geschreven over de verschillende voetbalverenigingen in de jaren '20 van de vorige eeuw, voetballers uit Noordbarge bij de v.v. Emmen en over Fokko Kalk, één van de trouwste supporters afkomstig uit Noordbarge. Dit alles n.a.v. het binnenkort te verschijnen boek over Noordbarge.
Over dit boek en het te verschijnen boek over het *Dagboek van Israël Jakobs* leest u meer op de bladzijden 5 tot en met 8. Bij de presentatie van het laatste boek wordt een symposium gehouden.
Uiteraard is er ook weer de rubriek '100 jaar geleden' met stukjes uit de *Emmer Courant* van juni tot en met september 1919.
Van Hans Thedinga kreeg de redactie een verhaal naar aanleiding van een oude ansichtkaart met daarop de vroegere garage Thedinga in ongeveer 1916. Voor de garage staan een paar raadselachtige kisten. Wat zat daarin?
Ook deze keer een aflevering van de rubriek 'Wie weet meer?' Graag reacties daarop.
Verder wijzen we u op het verenigingsnieuws en op het artikel over de nieuwe afspraken die de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe maakte met de Collectie Brands.
Tot slot een dringend verzoek om kopij te leveren, vooral vanuit de buitendorpen.

door Henk Jeurink

Verenigingsnieuws

Zaterdag 14 en zondag 15 september 2019
Dit weekend heeft HV Zuidoost-Drenthe samen met enthousiaste erfgoedorganisaties uit onze gemeente besloten uitwerking te geven aan de Open Monumentendagen (OMD). In bijgevoegd programma in de enveloppe van de *Kroniek* vindt u allerlei wetenswaardigheden over deze gebeurtenis. De activiteiten in het kader van de Open Monumentendagen (OMD) worden op verschillende plaatsen gehouden. Het thema in 2019 is: 'Plekken van plezier'. De 'plekken van plezier' in onze gemeente zijn vooral in Erica en Schoonebeek te vinden. Op 14 september om 14.00 uur opent wethouder Jisse Otter de OMD Emmen bij het rooms-katholieke kerkgebouw aan de Kerkweg in Erica. Bezoekers kunnen hier een routebeschrijving naar de andere 'plekken van plezier' op Erica krijgen.
Om 13.00 uur opent wethouder Robert Kleine in het Smalspoormuseum de foto-expositie over het 35-jarig bestaan van dit museum. In Schoonebeek wordt in het kader van het landelijk thema om 14.00 en 16.00 uur de boerenbruiloft door leden van het 't Aol' Volk bij de Zandstrooiboerderij opgevoerd. Voor liefhebbers van cultureel erfgoed valt dit weekend veel te beleven. Emmen mag best weten dat ons erfgoed ook de moeite van een bezoek waard is. (Nadere informatie bij uw bestuurslid Geert Schutrups: 06 -55122978)

Woensdag 2 oktober 2019
Met de Veenland Express o.l.v. boswachter Erik Bloeming door het Bargerveen. Zie hiervoor ook het artikel De Veenland Express in de *Kroniek* van juni 2019. Vertrek om 14.00 uur bij de boerderij van Staatsbosbeheer (SBB) aan de Kamerlingswijk oostzijde 83 (bij de rotonde) te Zwartemeer (7894 AJ). Er hebben zich te veel deelnemers opgegeven. De mensen die op deze dag mee kunnen, krijgen hiervan telefonisch of digitaal bericht. Bij het ter perse gaan van deze Kroniek zijn we bezig met de voorbereiding van een tweede tocht dit jaar. (Nadere informatie: Henk Jeurink: 06-25186205)

Donderdag 10 oktober 2019
Op deze avond houdt de historische vereniging haar grote themabijeenkomst van het najaar 2019. In één lange en drie korte inleidingen gaan we ons focussen op de cultuurhistorie van een deel van de beeklanden van de Sleenerstroom. Dit keer komt het grondgebied en de omgeving van de in aanbouw genomen woonwijk Delftlanden in beeld. Over deze bijeenkomst is overlegd met enkele erkende overlegpartners, een historische werkgroep, een historische commissie uit de dorpen/wijken Noord- en Zuidbarge, Westenesch, Bargeres, Rietlanden en Delftlanden. Ook de eeuwenoude Boermarke van Noord- en Zuidbarge is er bij betrokken. Het ligt in de bedoeling dat zij hun leden/belangstellenden op de hoogte stellen van deze gebeurtenis. De bijeenkomst vindt plaats in de Baptistenkerk 'De Bron' aan de Hesselterbrink 2 (7812 EA) te Bargeres en

Sleenerstroom 1958 (© Wouter van Heusden)

duurt van 19.30-22.30 uur. De toegang is gratis en voor koffie wordt gezorgd.

Programma
19.45-20.45 uur: inleiding door Iris Koppert uit Gorredijk over 'Hooicultuur vanaf de vroege Middeleeuwen tot de tijd van de ruilverkavelingen' over het gebied van de huidige Delftlanden. Zij is op dit onderwerp afgestudeerd in 2017 bij professor Theo Spek aan de Rijksuniversiteit Groningen.
21.15-21.40 uur: 'Veldnamen en waterafvoer in en door de huidige Delftlanden' door Jan Hadders (lid van de Historische Werkgroep Zuidbarge) uit Zuidbarge.
21.40-22.05 uur: 'Boeren in het ruilverkavelingsgebied Sleenerstroom (Zandzoom)' door Inus Haasken uit Zuidbarge/Diphoorn. Hij was in het verleden zelf boer aan de Zandzoom.
22.05-22.30 uur: 'Oprichting stadsboerderij in een eeuwenoud hooilandschap' door Rick en Gert Jan Nijhoff uit Noordbarge

Het bestuur van uw vereniging is er trots op dat we er in zijn geslaagd om voor u zo'n omvangrijk thema te kunnen organiseren. Vanzelfsprekend is er in het programma voldoende tijd ingeruimd voor discussie en het stellen van vragen. We rekenen op een grote opkomst van onze leden op 10 oktober 2019.

Zaterdag 2 november 2019
Van Klaas Hoogenboezem van onze zusterorganisatie Stichting 'Over en Weer' kregen we een vooraankondiging voor een studiedag over de spoorlijn Harlingen-Leer (D). Deze studiedag vindt plaats in het voormalige station van Zuidbroek en duurt van 10.00-16.00 uur. De kosten aan deze dag bedragen 20 euro p.p. (incl. koffie/thee en lunch) Voor opgave en nadere informatie kunt u terecht bij Klaas Hooogenboezem (0591-615052 of khoogenboezem@planet.nl).

Maandag 2 december 2019
Dit jaar en het komende jaar is het 75 jaar geleden dat er einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Uw vereniging wil in het najaar van 2020 een bijzondere boek over deze diep ingrijpende periode uitgeven. Dit boek gaat verder dan de oorlog zelf,

Interneringskamp Westerbork 1945 (westzijde)

ook wordt er aandacht besteed aan de moeizame periode van hernieuwde omgang met elkaar na de oorlog. Lange tijd heeft de houding van mensen tijdens de oorlog de onderlinge menselijke verhoudingen na 1945 bepaald. Eigenlijk zijn we daar in meer of mindere mate nog steeds niet van bevrijd. Gerben Dijkstra houdt zich al jaren met deze materie bezig. Hij is bereid gevonden om voor ons een lezing te houden met als onderwerp 'Opmaat naar 75 jaar leven in een bevrijd land'. In deze lezing gaat hij ook concreet in op bijvoorbeeld de internering en de berechting van 'politiek vervolgden'. Ook de behandeling van de 'politiek vervolgden' in het kamp Westerbork, waar enkele Emmenaren overleden, komt aan de orde. Kort gezegd: onderwerpen waar de eerste twintig jaar na de bevrijding meestal het zwijgen toe werd gedaan. Ook de te behandelen periode van de Vaderlandse Geschiedenis in mijn schoolperiode hield vreemd genoeg omstreeks 1920 op. De lezing vindt plaats in de achterzaal van Café Groothuis aan de Stationsstraat 75 (7811 GS) te Emmen. Vanaf 19.30 is de zaal open, de lezing begint om 20.00 uur) Die avond biedt HV Zuidoost-Drenthe de bezoekers koffie en één vertering aan. Deze lezing mag u niet aan uw neus voorbij laten gaan.

Rest van het programma in 2019
Voor zaterdag 2 november zijn we nog bezig met de organisatie van een Historisch Café in de bibliotheek. Momenteel moeten we volstaan met deze vooraankondiging.

Algemeen
Uw *Kroniek* wordt voor het laatst in 2019 op route gezet op 11 december. Rond deze datum valt er bij u het laatste exemplaar van dit jaar bij u in de bus.

MUSEUM COLLECTIE BRANDS
MUSEUM-ERFGOEDCENTRUM

door Henk Jeurink

Gratis toegang bij Museum Collectie Brands

Jans Brands was één van de oprichters van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Onze vereniging heeft altijd veel voor hem betekend. Jans werd op 3 november 1932 in het boerderijgedeelte van het huidige museum geboren. Iets 'votgooien' was er bij Jans Brands niet bij. Je wist immers nooit of je het niet weer kon gebruiken. Die goede Drentse eigenschap heeft in de loop van jaren een imposante en kostbare collectie opgeleverd, een collectie die zo belangrijk is dat het woord 'collectie' in de naam van het museum werd opgenomen. Het afgelopen jaar is deze markante verzamelaar en kenner van onze geschiedenis uit de tijd gekomen.

Jans Brands in één van zijn schatkamers

In 1999 geeft de Provincie Drenthe ruim 250.000 gulden subsidie aan de stichting om een onderzoek in te stellen naar de cultuurhistorische waarde van de Collectie Brands. In 2003 werd de stichting Beheer Collectie Brands opgericht. Pas in 2007 begon men met het maken van plannen voor een nieuw gebouw voor het onderbrengen van de collectie. Het doel was een studiecentrum met een ontvangstruimte, een expositieruimte, een bibliotheek, een filmzaal, studieplekken en een museumcafé. In augustus 2010 werd officieel begonnen met de renovatie van de boerderij en de nieuwbouw van het studiecentrum. De officiële opening van het nieuwe Studiecentrum Collectie Brands was op 17 november 2011. Sinds 5 juni 2015 is Collectie Brands officieel een museum. Vanaf 2017 is de semipermanente expositie 'De wereld van Jans' te bewonderen.

Nieuwe relatie

Historisch gezien bestond er altijd al een stevige relatie tussen de beide erfgoedinstellingen. Met ingang van 1 september 2019 worden nieuwe afspraken over de toegang tot dit museum en onderzoekscentrum voor de leden van onze vereniging van kracht. In goed overleg hebben we een en ander als besturen onderling kunnen regelen.

Dit jaar is de HV Zuidoost-Drenthe als organisatie donateur van het Museum Collectie Brands geworden. Daarvoor heeft de vereniging drie passen à € 30,-- per pas ontvangen. De passen liggen bij de penningmeester. Door deze status hebben onze leden vrij entree. Ook mogen zij één medebezoeker meenemen. Het bestuur zorgt dat er bij de balie van het museum een ledenlijst van onze historische vereniging ligt. Het enige wat u moet doen is u legitimeren bij de betreffende museummedewerker. Hij/zij controleert aan de hand van die ledenlijst of u ook echt lid bent. Deze regeling geeft geen massale gratis toegang bij activiteiten van het museum. Voor dergelijke activiteiten moet u zich als elke andere burger zelf opgeven via activiteitmcb@gmail.com of 0591-393400. Voor leden die zich bezig houden met het verdiepen of uitbreiden van de lokale geschiedenis, geldt eveneens de overeengekomen vrije toegangsregeling. Ze kunnen echter ook een beroep op assistentie bij hun onderzoek doen. Wanneer daarbij een groter beroep op de medewerkers van het museum wordt gedaan dan mag worden verwacht, dan vindt overleg plaats met de historische vereniging over een bijdrage in de kosten ter hoogte van € 5,00 per uur (vrijwilligersvergoeding). U kunt begrijpen dat we erg zijn ingenomen zijn met deze afspraken.

door Henk Jeurink

Presentatie 12 oktober 2019

Noordbarge, het verhaal van zien bewoners

In 2003 was in De Fabriek een tentoonstelling met foto's van Noordbarge. De bezoekers waren zo onder de indruk dat al snel de vraag kwam: kunnen we hier geen boek van maken? Een jaar later heeft dit geleid tot de oprichting van de Historische Commissie Noordbarge. Zij kregen van Plaatselijk Belang Noordbarge opdracht een boek over de geschiedenis te gaan schrijven. De commissie ging voortvarend aan de slag met onderzoek, huisbezoek, interviews, en het verzamelen van beeldmateriaal. Een enorme klus en nu in 2019 kunnen we eindelijk zeggen 'Oes boek is klaor'. Op 12 oktober 2019 is er feest, want dan wordt het boek

Noordbarge, het verhaal van zien bewoners

bij Ten Cate gepresenteerd. Vanaf 14 oktober 2019 wordt het ook te koop aangeboden bij de plaatselijk boekhandels. De prijs van het boek bedraagt € 24,90.

In het boek komt de bewonersgeschiedenis van Noordbarge volop tot haar recht. Vanaf 2007 is de historische commissie zich volledig gaan toeleggen op de beschrijving van de geschiedenis van Noordbarge. Langzamerhand kreeg de bewonersgeschiedenis de overhand en verdwenen sommige zaken, zoals bijvoorbeeld de geschiedenis van de landbouw, voor zover deze niet gekoppeld is aan een bepaalde familie, enigszins naar de achtergrond. Het ongeveer 400 pagina's grote, gebonden boek (A4-formaat) is rijk geïllustreerd met vaak onbekende foto's. Ook staan in het boek talrijke mooie verhalen over het wonen in Noordbarge. In sociaal opzicht mag Noordbarge best uniek worden genoemd, want na de aanleg van het Oranjekanaal werd de bevolking steeds gemengder. De oorspron-

In 1945 was er een tekort aan vrachtwagens. Dat leidde tot een transportprotest in Emmen. Thie Ensing (Bargerkampenweg 7) heeft de volgende tekst op zijn vrachtwagen geschilderd: 'ben oud en versleten.
uw baas is mij net vergeten.
hij zit in de put.
en moet zich redden met dit grut.'

De Bargerkampenweg is nog een zandweg. Links is de schuur/garage van Thie Ensing te zien. Op de voorgrond Ankie Munniksma op de fiets, haar zusje Tineke en haar neef Willem Ensing.

De trambrug in Noordbarge met links de korenmaalderij/melkfabriek en rechts het café van Louissen/Karsten.

kelijke boerenbevolking raakte in de minderheid. In het boek komt dat goed tot uiting. Het is een boek geworden voor, maar ook over alle Noordbargers. U kunt het boek in uw bezit krijgen door € 24,90 per boek over te maken op onze bankrekening NL96 ABNA 0252623207 onder vermelding van uw naam, woonplaats en het aantal te bestellen boeken. De boeken kunnen op 12 oktober bij Ten Cate in ontvangst worden genomen. Het staat u natuurlijk ook vrij om dat telefonisch of per email te doen. Dat kan bij de commissieleden: Geesje Gerrits: (0591 640263 - geesjeenharm@hetnet.nl) of Henk Jeurink (0591 626728 - secretaris@hvzod.org). Indien u per email bestelt, dan graag vermelden:
- Uw voor- en achternaam en uw woonplaats;
- Aantal te bestellen exemplaren van N*oordbarge, het verhaal van zien bewoners*.

door Sis Hoek-Beugeling

Laatste project van Marcel Bulte afgerond

De afgelopen jaren waren de aantekeningen in dagboekvorm die de joodse gemeenteambtenaar Israël Jakobs na zijn ontslag bij de gemeente Emmen in november 1940 bijhield, tot aan zijn vertrek naar werkkamp Linde in augustus 1942, onderwerp van een artikel in de *Kroniek*.
Marcel Bulte was al enige jaren met de analysering en bewerking van de vaak cryptische aantekeningen bezig, toen zich bij hem een ongeneeslijke ziekte aandiende. Ruim twee maanden voor zijn overlijden in maart 2018 droeg hij in kleine kring tussen Kerst en Oud en Nieuw 2017 het eerste concept van deze bewerking over aan wethouder Robert Kleine, met de toezegging dat Uitgeverij Drenthe zorg zou dragen voor de verdere voltooiing. Voorjaar 2019 was de klus geklaard. In overleg met de besturen van de Emmer Sjoel Sjemmsj en de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe is vanuit de uitgeverij contact opgenomen met de gemeente Emmen met het verzoek als gastheer op te treden voor de presentatie van de aantekeningen van deze voormalige gemeenteambtenaar, en deze presentatie te verbinden aan een minisymposium. Het thema 'Burgemeester in Oorlogstijd' staat centraal in dit symposium, vanuit de gedachte 'Hoe ga je als bestuurder van een gemeente om met maatregelen die eigenlijk tegen je geweten indruisen'. Dat was toen voor veel bestuurders een probleem, maar

Marcel Bulte overhandigt in december 2017 het concept aan Robert Kleine

heden ten dage nog net zo actueel en een thema ook, waarbij het goed is om stil te staan aan de vooravond van het herdenken en vieren in 2020 van 75 jaar na de bevrijding. De gemeente Emmen reageerde positief op dit verzoek tot grote waardering van de betrokken organisaties. Op de volgende pagina treft u de vooraankondiging voor dit symposium en de presentatie van het boek aan. Hieraan meteen gekoppeld het verzoek u alvast op geven als u van plan bent deze bijeenkomst bij te wonen. U ontvangt dan de definitieve uitnodiging, zodra deze is vastgesteld.

Israël Jakobs

In 1917 kwam Israël Jakobs als peuter van zo'n anderhalf jaar met zijn ouders in Emmen wonen. Vijf jaar later werd zijn zusje Rebekka (Bep) geboren. Er is helemaal niets bekend over hun beider jeugd. Aan te nemen is dat Israël naar school I ging aan het Kerkpad. Na de lagere school zal hij de ULO aan het Allee hebben gevolgd. Het zou in de lijn der verwachting hebben gelegen dat hij in de zaak van zijn vader zou gaan, maar hij koos daar kennelijk niet voor. Hij werd gemeenteambtenaar in Emmen.

Blijkens het personeelsdossier van Israël Jakobs werd hij per 1 november 1933 aangesteld, met een contract voor 1 jaar, als ambtenaar bij de gemeentesecretarie bij de afdeling Burgerlijke Stand, Bevolking en Milieu als schrijver/typist. Zijn verdiensten bedroegen f. 200,-- per jaar. Hij kreeg twee maal een verlenging van zijn jaarcontract. Pas na een schriftelijk verzoek van hem op 11 oktober 1936, met overlegging van een schriftelijke gezondheidsverklaring van huisarts A. van Zanten, kreeg hij vanaf 1 januari 1937 een vast contract. Op 23 november 1940 kreeg hij van gemeentesecretaris H.R. van Bruggen te horen dat hij - evenals alle andere joodse ambtenaren in Nederland - op last van de Duitse bezetter moest worden ontslagen.

Na zijn ontslag en de daaropvolgende familiebezoeken in Winschoten en Den Haag lijkt Israël Jakobs als persoon te zijn veranderd. Uit hetgeen hij vanaf januari 1941 doet, lijkt hij er ook van overtuigd te zijn dat de toekomst van de joodse Nederlanders in een thuisland in Palestina ligt. Hij wordt actief in het joods maatschappelijk- en religieus leven en zoekt werk in de agrarische sector. Hij krijgt als 'volontair' werk op de zuivelfabriek in Westenesch. Hier leert hij het ambacht van 'botermaker'.

In zijn vrije tijd studeert hij Hebreeuws en leert hij de Franse taal. Het eerste om 'eens' naar Palestina te gaan; het tweede ter voorbereiding op een mogelijke vlucht door Frankrijk naar Zwitserland of naar Spanje. Het kwam er niet van.

Als in het voorjaar van 1942 de anti-joodse maatregelen worden verscherpt, zoekt hij nog wel naar een onderduikadres, maar een 'goed adres' kon hij niet vinden. Op 17 augustus 1942 vertrok hij naar werkkamp Linde. Vandaar werd hij vrijwel onmiddellijk op transport gesteld naar Durchgangslager Westerbork en op 24 augustus 1942 werd hij met treintransport 13 naar vernietigingkamp Auschwitz getransporteerd, waar hij tussen 24 augustus 1942 en 1 september 1942 is vermoord.

Personeel van de boter-annex zuivelfabriek in Westenesch op 17 juni 1941. Staande, vanaf links: Jan Koopman, Derk Zuidema en Jacob Huisman. Zittend: Israël Jakobs, Roelof Derks en Jan ten Brink.

***Vooraankondiging voor leden van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe en alle lezers van deze* Kroniek**

UITNODIGING

Het gemeentebestuur van Emmen, in samenwerking de besturen van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe en het bestuur van Stichting Emmer Sjoel Sjemmesj nodigt u uit voor een minisymposium met als thema ***'Burgemeester in oorlogstijd. Hoe ver mag je gaan om erger te voorkomen.'***
en de presentatie van het boek ***De aantekeningen van Israël Jakobs***

Op donderdagmiddag 28 november 2019
in het bruggebouw van het gemeentehuis in Emmen. Zaal open: 13.30 uur.

Programma (eventuele aanpassingen voorbehouden):

14.00 uur:	Opening
14.10-14.40 uur:	Hoe reageerden de (Drentse) burgemeesters op de maatregelen van de Duitse bezetter? door prof. dr. Peter Romijn, NIOD.
14.40-15.10 uur:	De houding van Jan Liebe Bouma, burgemeester van gemeente Emmen in de periode 1927-1943 door drs. Gerben Dijkstra, historicus.
15.10-15.35 uur:	Kan ik binnen een totalitair regime, zoals het nationaal-socialisme uitdroeg, functioneren als burgemeester? Kan ik mezelf blijven of pas ik me aan? Hoe ver ga ik om erger te voorkomen? Ben ik medeverantwoordelijk voor immoreel beleid? door drs. Eric Oosterhout, burgemeester gemeente Emmen.
15.35-16.00 uur:	pauze
16.00-16.10 uur:	De aantekeningen van Israël Jakobs door Sis Hoek-Beugeling.
16.10-16.15 uur:	Overhandiging origineel dagboek van Israël Jakobs aan wethouder Robert Kleine door het bestuur van de Stichting Sjemmesj.
16.15-16.25 uur:	Overhandiging boek ***De aantekeningen van Israël Jakobs*** aan burgemeester drs. Eric Oosterhout.
16.30 uur:	Sluiting van het symposium door wethouder R.E. Kleine.

Tussen de diverse onderdelen muzikaal intermezzo's door Diego Bulte.

De toegang voor het symposium en boekpresentatie is gratis. In verband met de catering en indeling van de ruimte is opgave dringend gewenst. Leden van de HVZOD die zich willen opgeven kunnen dit alvast doen via mailadres: tj.hoek@wxs.nl met opgave van het aantal personen. Zodra de digitale uitnodiging gereed is, wordt deze toegezonden per mail. Opgave ook eventueel telefonisch: bij Sis Hoek: tel 0591-659968.

Het laatste kattebelletje in het personeelsdossier van Israël Jakobs. A.Z. staat voor 'Algemene Zaken'. Let ook op de datum: 3/10-1942.

Z.D. . J. Jakobs

Uitkering betaald tot en met augustus 1942.
Vertrokken buitenlands
Adres onbekend

4/10-1942
A.Z.

Gerben Dijkstra
(m.m.v. Historische Commissie Noordbarge (Jan de Vin)
en Ines Scholten)

Noordbarge en v.v. Emmen

In dit artikel schrijven we naar aanleiding van het binnenkort te verschijnen boek over Noordbarge, *Het verhaal over zien bewoners*, over de relatie tussen Noordbargers en de voetbalvereniging Emmen. Achtereenvolgens schrijven we iets over de verschillende voetbalverenigingen in de jaren '20 van de vorige eeuw, Noordbarger voetballers bij de v.v. Emmen en over een van de trouwste supporters van de v.v. Emmen: Fokko Kalk uit Noordbarge.

In 1910 richtten Lupko Kliphuis en Jan Dik, twee gymnasiasten die in Assen en Groningen de voetbalsport hadden ontdekt, in Emmen de voetbalclub 'Voetbal Is Ons Streven' (VIOS) op. Korte tijd later werd deze naam in 'Emmen' gewijzigd. Een jaar later kwam er nog een voetbalclub bij: 'Voorwaarts'. Beide voetbalclubs fuseerden in 1912 tot één vereniging: 'Sterk Door Oefening' (SDO). Deze clubs sloten zich aan bij de 'Veenkoloniale Voetbalbond' (VVB) aan. In deze tijd werden er louter vriendschappelijke wedstrijden gespeeld.
In 1924 werd de 'Emmer Voetbal Vereniging' (EEV) opgericht. Dat ging ten koste van bestaande voetbalverenigingen bij wie het ledenaantal daalde. Op 12 oktober 1924 werd deze vereniging tot de VVB toegelaten, maar een half jaar later trok de vereniging zich terug.
In deze tijd kwam de voetbalclub 'Vlug En Vaardig' (VEV) uit Noordbarge, die reeds eenige jaren in de VVB speelde, ook in conflict met het bondsbestuur. Beide verenigingen, EVV en VEV, waren hun financiële verplichtingen niet nagekomen, waarna de bond beide clubs royeerde. Hiermede was een einde aan de voetbalsport in Emmen en omgeving gekomen.
Twee oud-voetballers, caféhouder Ginus Groothuis en meester Willem Slik, vonden het maar niks dat de voetbalsport nu niet meer in competitieverband

Vier voetballers van VIOS. Op deze foto is Hans Scholten uit Noordbarge de staande persoon. Wie kent de overige personen? Graag contact opnemen met Piet Naber (0591-633942 of p.a.naber@home.nl). (Collectie Historische Commissie Noordbarge) Lees ook het artikel Uit het fotoalbum van de familie Scholten van Hans Scholten in: Kroniek, *maart 2016, blz. 24-26.*

Een foto van de voetbalvereniging Vlug en Vaardig uit Noordbarge omstreeks 1920. Men speelde kennelijk met negen voetballers en niet met een elftal. Ook had men nog geen clubtenues!
Wie kent de personen op deze foto? Graag contact opnemen met Piet Naber (0591-633942 of p.a.naber@home.nl). (Collectie Historische Commissie Noordbarge)

Het café annex hotel van Ginus Groothuis aan de Markt (Collectie Roelof Boelens)

werd beoefend. Zij kwamen bijeen en richtten op 21 augustus 1925 een nieuwe voetbalvereniging onder de naam 'Noordbarge-Emmen-Combinatie' (NEC) op. Vrij snel waren er al 25 leden tot de vereeniging toegetreden en als bestuursleden werden verkozen: W.K. Slik, voorzitter; H. Timmer, secretaris: M. Groothuis, penningmeester; W. Pepping, 2e penningmeester en H. Beugeling, commissaris. Voor f. 100,00 per jaar werd van de Vereeniging voor Volksvermaken een terrein aan de Sterrekamp gehuurd en de roodzwarte shirts van de oude vereeniging VEV werden overgenomen. Groothuis stelde zijn hotel beschikbaar als kantine en kleedruimte.

Het eerste elftal van 'Noordbarge-Emmen-Combinatie', NEC. Vanaf links: meester Slik, Ginus van Veen, Job Westra, Jan Eerenstein, Bertus Koops, Gezinus Hegen en Ginus Groothuis. Gehurkt: Hendrik Huizing, Johannes Tepper en Berend Mensingh. Zittend: Hans Pepping, Jacob Tepper en Rieks Lamberts (Uit: 75 Jaar Voetbalvereniging Emmen, *blz. 11).*

Ook de Noordbarger jeugd richtte in 1929 zijn eigen voetbalclub op: Klein Maar Dapper (KMD). Op de 'elftalfoto', gemaakt door Geert Braam (1899-1987), staan vanaf links: Vanaf links: zittend: Derk Hilbrands, Hans Heegen en Jan Zwols. Gehurkt: Harm de Lange, Geert Lanting en onbekend. Staand: Roelof Hilbrands, Margien Staal, onbekend, onbekend, Ab Lanting, Jantje Scholten, Hans Koopman, Jacob Meenderman en Herman Staal. (Collectie Historische Commissie Noordbarge)

Voetballers uit Noordbarge (tot 1970)

Bekende voetballers uit Noordbarge tot 1970 waren onder andere: Derk Borgers, Mans en Harm Fransen, Gerrit Griemink, Louis Halberstadt, Gezinus Hegen, Roelof Hummel, Frits Kiers, Henk Kootstra, Gezinus Scholten, Johannes (Hans) Scholten en zijn zonen Dolf en Johannes, Harm Scholten, Hendrik Schuiling, Jan en Willem Staal (vader en zoon), Hindrik en Henk Venema (vader en zoon) en Geert Witting.

Jan en Willem Staal

Jan Staal (1904-1944) uit Noordbarge (Ermerweg 108) had beloofd aanwezig te zijn op de oprichtingsvergadering van NEC op 25 augustus 1925, maar op het laatste moment moest hij afzeggen, omdat zijn vrouw Lammechien Grooten op dat moment beviel van hun zoon Willem (1925-2001). Willem Staal was een zeer goede keeper bij de v.v. Emmen. Hij maakte twee kampioenschappen mee. Het gezin van Willem Staal woonde later in Hengelo, waar hij werkte als marktkoopman van kaas en als textielarbeider bij Ten Cate.

Derk Borgers

In de jaren '40-'50 was Derk Borgers een verdienstelijke voetballer. Hij groeide op in Noordbarge, Stroetweg 3. Zijn vader, Harm Borgers, was in 1950 als terreinmeester op het sportpark van de voetbalvereniging 'Emmen' aangesteld. Al jaren daarvoor was hij intensief betrokken bij de club en niet voor niets prijkt zijn naam in de lijst van ereleden van de vereniging.

Op de foto geheel links: Jan Staal (1904-1944)
Op de foto links: de Noordbarger voetballers Derk Borgers (boven) en keeper Willem Staal en Dolf Scholten (Uit: 75 Jaar, blz. 17 en 42).

Geert Witting

Geert Witting (1930-2011) groeide op aan de Stortweg 22. Hij was altijd als een heer gekleed, op zijn werk, bij het tuinieren en op het voetbalveld.
Hij speelde een aantal keren in de hoofdmacht van Emmen en was bijzonder snel, maar hij kwam nooit met een vuile voetbalbroek van het veld af. Daar had hij een hekel aan. Toen hij in 2011 overleed klonk in het crematorium het supporterslied 'Emmen komt eraan'[1] en lag het rood-witte shirt op de kist.

Geert Witting (Collectie Historische Commisie Noordbarge)

Linksboven Hendrik Schuiling en rechtsonder Hindrik Venema (Uit: 75 Jaar, *blz. 16)*

Gezinus Scholten

In de jaren '30 voetbalde Gezinus Scholten (1910-1996), in het eerste elftal van de v.v. Emmen.
In het seizoen 1929-1930 was dit elftal kampioen van de hoofdklasse van de Drentsche Voetbalbond (DVB) geworden, waarna men in september 1930 naar de 'KNVB' ging. Op 10 januari 1937 werd hij met v.v. Emmen kampioen en promoveerde het elftal naar de tweede klasse van de KNVB.
Na de LTS te hebben doorlopen ging hij als timmerman aan de slag bij bouwbedrijf Bekman te Erica, later bij bouwbedrijf Van Ess en daarna werkte hij als onderboudstimmerman bij de Emmer Centrale Woningbeheer (ECW), waar hij tot zijn pensionering bleef werken.
Gezinus Scholten was een veelzijdig sportman. Met schaatsen wist hij veel prijzen te winnen. Ook stond hij zijn mannetje bij het biljarten, turnen en bandbal. Zijn neef Johannes (Hans) Scholten (zie afbeelding blz. 5) kon ook goed voetballen en speelde ook in het eerste elftal, net als zijn zonen Dolf (zie afbeelding blz. 7) en Johannes. Dolf speelde lang in het eerste elftal.
Toen zijn zoon Ines in de jeugd van de v.v. Emmen speelde, was hij jarenlang grensrechter bij het jeugdelftal van zijn zoon. Ook toen Ines bij v.v. Emmen en bij Zwartemeer voetbalde, behoorde hij met zijn vrouw tot de trouwe supporters. Ines Scholten behoorde in zijn tijd tot de beste amateurvoetballers van Nederland. In 1963 maakte hij als semiprof de overstap naar Zwartemeer. Dat leidde tot veel gesprekssstof in ZO-Drenthe. In het seizoen 1967-1968 keerde hij terug bij Emmen, waar hij dat seizoen meestreed om het landskampioenschap. Na dat seizoen werd hij bij verschillende amateurverenigingen trainer.

Gezinus Scholten (Uit: 75 Jaar, *blz. 17)*

Emmen I in het voetbalseizoen 1962-1963 Linksboven: Ines Scholten. Linksonder: Roelof Hummel. Rechtsboven: Harm Fransen. (Collectie Ines Scholten)

Louis Halberstadt

Bij v.v. Emmen speelden tijdens de oorlogsjaren weinig joodse jonge mannen. Er was één uitzondering: de verdediger Louis Halberstadt (Valthe 1921 - Emmen 2004). Hoewel het verboden werd om joodse mannen op te stellen speelde hij nog lang mee in het eerste elftal. Door onder te duiken wist hij de oorlog te overleven. In 1950 vestigden zijn ouders zich in Noordbarge: Ermerweg 85.

Louis Halberstadt

Gerrit Griemink

Gerrit Griemink (1917-1945) was lid van de verzetsgroep Bergentheim. In de nacht van 10 op11 januari 1945werd hij met tien andere leden van deze verzetsgroep opgepakt. Na weken gevangenschap en martelingen werd hij op 2 maart 1945, samen met 46 verzetslieden en burgers, in Varsseveld door de Duitsers gefusilleerd. In zijn borstzak werd een door kogels beschadigde sigarettenkoker aangetroffen. Deze had hij van de supportersvereniging bij zijn afscheid als voetballer gekregen.[2]

Gerrit Griemink

Fokke Kalk en v.v. Emmen

In het te verschijnen boek Noordbargers *Het verhaal over zien bewoners* wordt geschreven over Fokko Kalk (Hoogezand 1910-Emmen 1993). Hij was in 1936 met Bertina Bult (Noordbarge 1912-Emmen 1985) gehuwd en woonde van 1940-1959 op het adres Noordbargerstraat 69[3].

Fokko Kalk was een manusje van alles en een zeer technisch man. Zo had hij onder meer een draaimolen, waarmee hij ook op het Kampie te Noordbarge bij het feest van de Vereniging van Volksvermaken stond. Hij was chauffeur bij de bloedfabriek OBI aan de Weerdingerstraat geweest. Ook reed hij met een eigen vrachtwagen, maar daar was nogal eens wat mee mis. De motor werd dan gedemonteerd en op de keukentafel geplaatst om te worden nagezien.

De reisclub Noordbarge deed vaak een beroep op Fokko, het ledenaantal was teruggelopen en een grote bus kreeg men niet meer vol. Besloten werd een volkswagenbusje te huren met als chauffeur

De draaimolen van Fokko Kalk. Vanaf links: bij dranghekje Hans Meertens; in het bakje zusjes Ensing; in bakje achter jongetje Willem Kalk; daarvoor Lutze Meertens; onbekend; opa Willem Bult (met hoed); onbekend, Aaltje Bult (in bakje); Klaas Bult; echtpaar Bertiena en Fokko Kalk; voor Fokko Kalk staat Klaasje Kalk, daarachter opoe Aaltje Bult-Spiegelaar; achter Fokko Kalk (in bakje) Jitske Bult-Zwart (moeder van Willem en Jan Bult); achter dranghek Aaltje Kalk.

Fokko Kalk op de tribune bij bvo Emmen op zondag. Achter hem zitten bestuurslid Geert Schutrups (rechts) en slager Veldkamp en zijn vrouw.

Fokko Kalk. Bij de Dikke Stien in het Noordbargerbos was de eerste stop en werd er een borrel geschonken.

Voetbal

Voetbal nam een belangrijke plaats in bij Fokko. Vanaf zijn komst naar Emmen in de jaren '40 was hij een fanatiek supporter van de v.v. Emmen en reed hij met zijn vrachtwagen met 'in de bak' supporters naar de uitwedstrijden. Tot in de jaren negentig toen Emmen betaald voetbal ging spelen, bleef hij de club bij elke wedstrijd trouw. In 1989 was hij één van de oprichters van de Vriendenclub van FC Emmen, later omgezet tot de Business Club Emmen. Fokko Kalk was supporter voor het leven.

De Volkskrant

Onder de kop *Fokko Kalk houdt van Emmen, desnoods als enige* verscheen in *De Volkskrant* van 19 augustus 1985 een uitgebreid interview van Sietse van der Hoek met Fokko Kalk uit Noordbarge. Hieronder plaatsen we een deel van dit interview.

De zondag was altijd voor hem. Niets of niemand kon hem tegenhouden als Emmen voetbalde. Gisteren zat hij er ook toen Emmen zijn eerste wedstrijd in het betaald voetbal speelde. Fokko Kalk, 76 jaar, plaatsnummer 32. Sietse van der Hoek, journalist bij *De Volkskrant*, ontmoette de trouwste voetbalsupporter van Nederland. „Dat wil ik zo houden, zolang ik voetbal mag zien."

Eén keer heeft hij moeten missen. Eén keer in eenenvijftig jaren. En thuis Emmen tegen Muntendam. Hij lag in het ziekenhuis met paratyfus. Hij kon ze in zijn eenzaam kamertje horen juichen, maar wist niet waarvoor. Zijn kinderen zijn toen heen en weer gaan hollen elke keer als er een doelpunt viel. Om het hem vanachter het glas met de vingers omhoog te vertellen.[4]

Zaterdagmiddag [17 augustus 1985 - red.] is het in het stadion Meerdijk aan de oostkant van Emmen, dicht bij Duitsland - nog een heel gedoe en gehamer. Fokko Kalk haalt een zak vol bouten voor de laatste reclameborden. "Wat gaat er wat om weg hè," zegt hij op z'n Gronings. "Morgen om deze tijd spelen ze al," zegt een wat oudere oude man. Twee politiemensen komen alvast even kijken. "Jullie zijn te vroeg," meent de andere oude man. Ze kijken over het groene gras naar de in aanbouw zijnde kooi voor de Den Haag-supporters van morgen. "Met allemaal scheermesjes bovenlangs." Zondag speelt de v.v. Emmen voor het eerst betaald voetbal. Sinds veertien jaar is het er weer in de provincie Drenthe. "Ik leef er geweldig naar toe," zegt Fokko Kalk in een hoekje van de kantine onder de hoofdtribune. „Ik kan best hebben dat ze verliezen, maar dan moet de tegenstander ook zoveel prestatie hebben dat ze ons over de kop spelen." Hij is de trouwste supporter van de v.v. Emmen. Wat ze maar voor hem te doen hebben, doet hij. En een functie heeft hij nooit gewild. "Ik hou van Emmen," belijdt hij broodnuchter. "Ja, hoe komt dat?"

"Van de oorlogsjaren, denk ik. Er was geen vervoer meer voor het eerste en het tweede elftal als ze uit moesten spelen. Ik heb toen mijn vrachtwagen disponibel gesteld. Een gaspot erop, een dekkleed erover. Zo ben ik aan Emmen verknocht geraakt. Het werden je vrienden. Het is ook m'n mooiste elftal geweest, het elftal uit de oorlog."
Hij wijst op een foto aan de wand met de lange korte broeken van toen. Hij kent ze allemaal nog bij naam. Sommigen zijn al overleden. En dan zongen ze het lied *'De wagen van Fokko Kalk'*, berijmd door mevr. G. Weerman-Engels (zie afbeelding rechts).
Zelf spelen deed hij allang niet meer. Het was nog in zijn geboorteplaats Sappemeer dat hij tijdens een wedstrijd beide benen zeer gecompliceerd brak, althans te gecompliceerd voor de stand van de heelkunst toen. "Ik heb er scheve benen aan overgehouden, kijk maar." Hij stroopt de pijpen van zijn pak op en toont hoe zijn voet staat onder zijn enkel. "Direct daarna ben ik supporter geworden."
In 1933 verhuisde Kalk naar Emmen, begon een transportbedrijfje ('zand en grind en ander kieperwerk') en werd gelijk lid van de plaatselijke v.v. Emmen."
Dag en nacht was het altijd hard werken geweest met zijn transportbedrijf en zaterdags vaak nog harder om de zondag vrij te kunnen zijn. "De zondag was voor mij, dat was nou eenmaal zo. Nee, niet één van de familie. Zeven stuks heb ik, vier jongens en drie meisjes. En er is niet één voetballiefhebber bij."
"Ik ben ook wel verschillende keren als enige supporter mee geweest naar verre uitwedstrijden van Emmen. Ik was er altijd bij, uit en thuis. Toen er na de oorlog weer bussen waren, heb ik een tijdlang een ereplaats vóór in de spelersbus gehad. Ik had zelf nog geen auto. Ja, wel een vrachtwagen. Daar ben ik trouwens ook wel eens helemaal in m'n eentje mee naar een uitwedstrijd in Leeuwarden gereden."
Alleen als Emmen niet hoefde te spelen, ging hij wel eens naar een wedstrijd in de buurt. WKE, Emmen, Germanicus en maar één keer naar de FC Groningen. "Daar kom ik nooit weer. Tussen dat publiek houd je geen broek aan de kont aan. En je klapte zo drie, vier meter naar beneden als die meute op de staantribune in beweging kwam."

De wagen van Fokko Kalk

De wagen start, daar gaat Rood-Wit,
weer vrolijk er op los.
Daar gaan ze weer, met frisse moed,
misschien wint Jan de loos.
Supporters staan ook alien klaar,
om straks weer mee te gaan
Ze staunen Emmen overal
Rood-Wit, Rood-Wit
Ze roepen en zwaaien weer straks langs de lijn,
supporters moeten er zijn.

REFREIN

Emmen, Emmen, wat zou er ons dorpje zijn zonder Rood-Wit,
Emmen, Emmen, het clubje waar steeds weer pit in zit

Met prikkeldraad en eindjes touw,
heel netjes aan elkaar,
maakt Fokko Kalk steeds voor de rit,
de wagen kant en klaar.
Rood-Wit wordt er nu ingepakt,
als haring in een ton.
Ze zingen den hun hoogste lied,
Rood-Wit, Rood-Wit
Maar elk weet, de wagen is steeds wel op tijd,
alle pech ten spijt.

REFREIN

En 's avonds bij 't naar huis toe gaan,
de wagen volgestouwd,
zegt Fokko Kalk, met gulle lach,
het heeft me nooit berouwd.
Rood-Wit heeft weer z'n best gedaan
al kregen ze op de kop,
toch zingen wij weer met elkaar,
Rood-Wit, Rood-Wit
We trekken er samen toch fijn weer op uit,
hopend dan op buit.

REFREIN

MEVR. G. WEERMAN-ENGELS

DIT LIED WERD VROEGER DOOR
SPELERS EN SUPPORTERS GEZONGEN

Wat is er nou zo mooi aan het supporter wezen?
Fokko Kalk, 76 jaar: "Nou, je doet overal aan mee. Het zijn vrienden van je. De nieuwe spelers van Emmen ken ik allemaal, stuk voor stuk. En ze kennen mij ook allemaal."
Zaterdag [24 augustus 1985 - redactie] viert Emmen [de amateurvereniging - red.] het 60-jarig bestaan. Fokko Kalk is per brief door het bestuur uitgenodigd de jubileumwedstrijd 's middags en het feest 's avonds bij te wonen. "Ik vind in één woord, voor mij, in mijn ogen, ik spreek niet voor anderen natuurlijk, voor mij is het dé club."
Helemaal toen hij nog op zijn vrachtwagen reed, maar ook na zijn pensionering, gaat al zijn 'vrije' tijd naar de club."
Omdat hij toch geen 'zittende kont' had en bij de thuiswedstrijden altijd om het veld heen liep, deed hij tegelijkertijd de controle rond het veld dat men

niet zonder te betalen het hek overkwam. Toen hem dat 'te koud in de rug werd', ging hij tribunecontrole doen. "Tegenwoordig ben ik reserve. Waar ze me maar kunnen gebruiken, daar word ik ingezet."
De laatste weken, met al die drukte ter voorbereiding van het eerste betaalde voetbalseizoen van de v.v. Emmen, was Fokko Kalk, 76 jaar, meer op het sportpark Meerdijk dan thuis. "Boodschappen doen. Plakkaten rondbrengen. Alle oefenwedstrijden heb ik gezien. Iedere dag ben ik hier geweest. Alleen het bed ontbreekt hier, anders zou ik er dag en nacht geweest zijn."
Als eerste mocht Fokko Kalk een vaste plaats kiezen op de heringerichte hoofdtribune op de Emmer Meerdijk. Aan de Kerkhoflaan, waar ze tot voor acht jaar speelden, had Kalk altijd nummer tien. "Ik heb nu nummer tweeëndertig, 32, en dat wil ik zo houden zolang ik voetbal mag zien. Je leeft van dag tot dag hè. Ik blijf zo lang bij Emmen tot het met meer wil. Maar ik hoop dat Emmen mij nog heel wat jaren vermaken mag. Morgen kan het afgelopen zijn; dan heb ik pech gehad."
Fokko Kalk was de eerste om te stemmen voor de overgang van Emmen naar het betaalde voetbal. "Ik was uitgekeken op de hoofdklasse amateurs. Emmen wil graag aanvallend voetbal spelen, en dan gingen de anderen met zeven, acht man voor doel staan, zodat er voor ons niet door te komen was. Dat ligt in het betaalde voetbal hoop ik wat anders. Daar moet je aanvallen om publiek te houden."
Hoe Emmen het zal doen? "Kijk, er zijn negentien ploegen in de eerste divisie, dat zijn negentien plaatsen. Tiende, negende, achtste plaats, daar ben ik heel tevreden mee. 't Kan natuurlijk ook anders lopen. Als we de eerste wedstrijden nou eens goed doorkomen en periodekampioen worden, dan spelen we mee om de promotie en dan hebben we zes extra wedstrijden op het eind van het seizoen. Dat zou toch mooi wezen - al was het alleen maar voor de kas."
Natuurlijk kost het geld, vooral dat reizen naar de uitwedstrijden. "Bar veel geld. Entree, onderweg altijd even aan voor een uitsmijter en koffie. Maar dat moet dan maar. En ik ga niet met de bus mee als ik dan net zoals de Den Haag-supporters in een kooi moet. Dan koop ik gewoon een kaartje in Roosendaal en ga tussen de normale mensen staan. Die naam wil ik ook niet, dat ik bij het gespuis behoor."
Of er nog iets bijzonders te melden valt over die eenenvijftig jaar, vraag ik.
Kalk: "Buitengewone dingen? Nee, zou ik niet zo kunnen zeggen. Het gaat al die jaren maar zo door."

Op zondag 18 augustus 1985 verloor v.v. Emmen voor bijna zevenduizend toeschouwers van FC Den Haag met 1-0 door een doelpunt zeven minuten voor het einde. Bij de intrede in de eredivisie in 2018 nam FC Emmen revanche. Men won bij ADO Den Haag met 1-2.

Noten

1 *Het supporterslied 'Emmen komt eraan' is door Jan de Vin geschreven en gecomponeerd en opgenomen op een cd voor de supportersverening Emmen. Het intro van dit lied is afgeleid van het allereerste supporterslied dat ooit werd gezongen (https://www.youtube.com/watch?v=E-BhLtSMRfE)*
2 *Poll e.a., 75 Jaar, blz. 36-38.*
3 *Op dit adres had Piet van Duinkerken vanaf 1959 tot 1972 zijn rijwiel- en bromfietsenhandel.*
4 *De kinderen van Fokko Kalk en Bertina Bult waren: Aaltje (Noordbarge 1937), Willem (Noordbarge 1939), Bouchienus (Noordbarge 1942 - Emmen 2012), Roelie (Noordbarge 1945 - Emmen 2016), Klaasje (Noordbarge 1947) Fokko (Noordbarge 1948 - Klazienaveen 2005) en Johannes (Jans) (Noordbarge 1950 - Emmen 2009).*

Literatuur

Hans Poll & André Timmer, 75 Jaar voetbalvereniging Emmen 1925-2000, *Emmen 2000.*
Jubileumuitgaven van de v.v. Emmen in 1950 (25 jaar), 1965 (40 jaar) en 1975 (50 jaar).
Krantenverslagen: Emmer Courant, *19-08-1985;* Nieuwsblad van het Noorden, *19-08-1989;* Provinciale Drentsche en Asser Courant, *28-02-1934;* De Volkskrant, *19-08-1985.*

door Piet Naber

Hoe de landbouwhuishoudschool in Emmen kwam

Tot de aanvang van de twintigste eeuw was het landbouwonderwijs voorbehouden aan mannen. Uitzondering daarop was het toelaten van vrouwen tot cursussen op het gebied van de melkverwerking, de zogenaamde 'zuivelcursussen'. In 1909 werd door de inspecteur van het landbouwonderwijs het initiatief genomen tot vakonderwijs voor meisjes op het platteland, dat resulteerde in een tweejarige cursus voor meisjes vanaf zestien jaar aan de Rijkslandbouwwinterschool in Veendam.

In de steden werd op de huishoudscholen aan het eind van de 19de eeuw onderwijs gegeven dat gericht was op het huishoudelijk werk. Ook boerendochters moesten leren wat het voeren van een 'goed' boerenhuishouden inhield, onder andere op het hygiënisch vlak. Daarvoor waren in het landbouwhuishoudonderwijs de landbouwvakken en de huishoudelijke vakken aangepast aan de werkzaamheden van de vrouw op het platteland.
In de beginperiode nam het landbouwhuishoudonderwijs verschillende vormen aan: van volwaardige scholen tot korte cursussen.
In 1913 kwam de eerste opleidingsschool voor landbouwhuishoudleraressen tot stand.

De voorgeschiedenis in Emmen

De geschiedenis van het landbouwhuishoudonderwijs in Emmen gaat verder terug dan de opening van het gebouw in 1934. Al veel langer werden avondlessen gegeven en werden er tevergeefs pogingen gedaan om een huishoud- en industrieschool in Emmen tot stand te brengen.

In een ingezonden brief, gepubliceerd in de *Emmer Courant* van 17 juli 1918, meldde de afdeling Emmen van de Nederlandsche Vereniging voor Huisvrouwen dat ze een verzoek had gedaan aan het genootschap ter bevordering van de Landbouw in Drenthe (voorganger van het DLG) om in dat jaar te Emmen een cursus te organiseren in landbouwhuishoudkunde, waaraan zowel meisjes uit de landbouwende stand als uit de burgerij konden deelnemen. De brief was ondertekend door het bestuur. Volgens hen moest een dergelijke cursus wel slagen, want 'hier op het platteland hebben wij feitelijk allen te maken met landbouw- (tuinbouw) huishoudkunde'. De ingezonden brief was bedoeld om

Mevr. H.A. van Riel-Smeenge. Zij was in 1918 voorzitster van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen afdeling Emmen, één van de belangrijkste initiatiefneemsters om te komen tot de stichting van de Landbouwhuishoudschool. (coll. Roelof Boelens)

In deze barak op de hoek Spoorstraat/Allee werden van 1924 tot de opening van de nieuwe school de lessen van de landbouwhuishoudschool gegeven. Daarna is het gebouw tijdelijk jeugdherberg geweest. Uit die periode dateert de foto. (coll. Archief Gem. Emmen).

meisjes (en de ouders) warm te maken voor deelname. Het verzoek was gedetailleerd uitgewerkt en de brief vermeldde verder: 'Het doel van deze cursus is jonge meisjes in de gelegenheid te stellen op weinig kostbare wijze theoretische en practische kennis op te doen aangaande de werkzaamheden welke zij later zullen moeten verrichten. De meisjes die wensen te worden toegelaten, moeten de leeftijd van zestien jaar bereikt hebben bij het begin van de cursus (vermoedelijk september) en lager onderwijs hebben genoten. Het lesgeld bedraagt f. 2,50. On- en minvermogenden zijn daarvan vrijgesteld. De duur van de cursus bedraagt 40 weken. Er wordt twee keer per week les gegeven. In de drukke oogsttijd is er vakantie. Er kan les gegeven worden in voedingsleer en koken, behandeling der was, huishoudkunde, natuur- en scheikunde, plantkunde en bemesting, groente-, ooft- en bloementeelt, voeding en verpleging der huisdieren, zuivelbereiding. Wil een dergelijke cursus slagen dan moet er voldoende deelname zijn. Aangifte kan gedaan worden tot 1 augustus mondeling of schriftelijk (met opgave van naam, adres, leeftijd en naam van het hoofd der school, waar onderwijs werd genoten) bij een der ondergetekenden. De cursus zal eventueel gehouden worden te Emmen op nader bekend te maken plaats en tijd. Bij genoegzame deelname elders zou ook in andere delen der gemeente een cursus voor te bereiden zijn.'

De brief was ondertekend door het bestuur van de afdeling Emmen van de Ned. Ver. voor Huisvrouwen, bestaande uit de dames H.A. Van Riel-Smeenge (voorz.); H.T.J. Van Huet-Doornbosch (secr.) ; J. Boersma-Schneider (penn.); A.F. ten Brink-Jonkers; M. Jakobs-Levie en A. Reinink-Hekman.

De oproep was succesvol, want een maand later hadden zich al 32 deelneemsters aangemeld, afkomstig uit verschillende dorpen van de gemeente. De officiële start vond plaats op woensdag 30 oktober in de Rijkslandbouwwinterschool in Emmen met een toespraak door de rijkslandbouwleraar voor Drenthe, J. Elema, die het doel en het nut van zo'n cursus uiteenzette. Er waren 25 deelneemsters/ leerlingen. Er hadden zich op dat moment 50 aangemeld, maar de helft kon niet toegelaten worden, omdat 25 het maximum was. De lessen werden vanuit het Drents Landbouw Genootschap gegeven door mej. G. ten Heuvel te Assen en J. Graver te Nieuw-Weerdinge. De kosten die voor de cursus gemaakt werden, kwamen voor rekening van de huisvrouwenvereniging. Ze waren begroot op f. 50,00. In een brief aan de gemeente werd gevraagd om dit te subsidiëren, maar de gemeenteraad besliste afwijzend met als reden 'dat de deelneemsters als zijnde allen meest uit de gegoede klasse, de kosten zelf wel betalen kunnen'.

Vereniging tot Stichting van een Landbouwhuishoud- en industrieschool

De Nederlandse Vereniging voor Huisvrouwen afd. Emmen ging verder. In maart 1920 kwamen op hun verzoek verschillende belangstellenden samen in hotel Van Dalen in Emmen om de wenselijkheid en mogelijkheid te bespreken tot 'stichting eener vrouwenarbeidsschool in een of andere vorm te Emmen'. Tijdens die bijeenkomst werd de 'Vereeniging tot Stichting van eene Landbouwhuishoud- en industrieschool te Emmen' opgericht en werd een commissie benoemd om de plannen verder voor te bereiden. Die commissie bestond onder andere uit G. Kootstra, burgemeester van Emmen, A. Jongbloed, burgemeester van Sleen, W.H. van Riel, secretaris van de ambachtsschool, J. Kok en J.H. Bergman-Beins, beiden leden van de Prov. Staten van Drenthe, K.B. Kluiving en W. Emmens, respectievelijk directeur en leraar van de Rijkslandbouwwinterschool en een viertal dames uit het bestuur van de Ned. Ver. voor Huisvrouwen.

De dagelijkse leiding kwam in handen van mevr. H.A. Van Riel-Smeenge (voorz.), mevr. H.T.J. van Huët-Doornbosch (secr.-penningm.) en de

Leerlingen van de 2de klas landbouwhuishoudschool in mei 1931. Wie kent namen? (coll. Piet Naber)

heren Kootstra, Van Riel en Kluiving.
In de statuten stond het doel van de vereniging omschreven als 'het geven van onderricht in een of meer vakken, bedoeld onder art. 11 der Nijverheidsonderwijswet, landbouwhuishoudonderwijs, huishoudonderwijs, vrouwelijke handwerken en maatschappelijk werk'. Voor 1921 zal een verzoek om subsidie worden aangevraagd en het lag in de bedoeling zo spoedig mogelijk met het onderwijs te beginnen. Er kwamen veel sympathiebetuigingen binnen, onder andere van prof. Elema, directeur van de vereniging tot bevordering van het ambachtsonderwijs in Drenthe en van mr. H. Smeenge, lid van de Eerste Kamer.
Op 6 november 1920 werden de statuten van de vereniging door de Kroon goedgekeurd.
In juli 1921 werd een brief geschreven aan de gemeente met daarin een subsidieaanvraag over 1922. Er waren 86 aanmeldingen, voornamelijk afkomstig uit de gemeente Emmen, maar ook uit de naburige gemeenten Sleen, Borger, Zweeloo, Dalen, Odoorn, Oosterhesselen en Vlagtwedde. De brief ging vergezeld van een memorie van toelichting met de begroting. Aan de uitgavenkant stond een totaalbedrag van f. 167.500,00 voor salarissen, huur, meubelen, onderhoud, lesmateriaal, maar ook het stichten van een nieuw gebouw.
Burgemeester Kootstra, die met wethouder J. Hadders Rzn. gedelegeerd bestuurslid was, had het bestuur van de vereniging reeds te kennen gegeven dat niet op subsidie van de gemeente moest worden gerekend . De gemeenteraad beschikte dan ook op 30 januari 1922 afwijzend 'op grond van de slechte

Een groep leerlingen van de landbouwhuishoudschool bij de barak op de hoek Spoorstraat/Allee in november 1931. De namen van de vier meisjes links zijn bekend, vanaf links: Geertje Joosten, Giene Mandema, Elsje Smit en Jo Dorgelo. Wie kent de anderen? (coll. Piet Naber)

financiële toestand dezer gemeente'. In dat jaar heeft de vereniging geen onderwijs kunnen geven. Als de vereniging in staat was gesteld om zoals de bedoeling was met de cursus te beginnen, dan zou dat gebeurd zijn met ongeveer 90 leerlingen, die nu allemaal teleurgesteld moesten worden.
In maart 1923 schrijven de voorzitster en de secretaresse van de Vereniging een brief aan de minister van onderwijs om steun te verkrijgen. De reactie van het ministerie is niet bekend, maar steun werd wel verkregen van de inspectrice van het Nijverheidsonderwijs. Het schijnt intussen dat de cursus op initiatief van de Ned. Ver. Voor Huisvrouwen afd. Emmen, die in 1918 was begonnen, in 1922 was opgeheven.
Ook in de jaren 1923 en 1924 reageerde de gemeenteraad negatief op subsidieverzoeken. Maar in 1924 veranderde de houding van de gemeente enigszins. Het college van B en W deed toen een beroep op het Drentsch Landbouw Genootschap (DLG) en vroeg om de aan het DLG toegekende rijkssubsidie voor 1925 over te dragen aan de vereniging. Het DLG wees het af, maar hield wel de zorg voor het landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe.
In 1923 werd vanwege het DLG begonnen met het geven van landbouwhuishoudlessen in de vorm van dagcursussen, waaruit later de landbouwhuishoudschool is gegroeid. Op 11 januari 1923 werden in tegenwoordigheid van burgemeester G. Kootstra en afgevaardigden van de Vereniging voor Huisvrouwen en van de Vereeniging tot oprichting eener Landbouwhuishoud- en Industrieschool voor Emmen en omgeving deze cursussen geopend. Ze werden aanvankelijk gegeven in een lokaal van de in 1918 geopende Rijkslandbouwwinterschool en in een zaal van het café Groothuis aan de Stationsstraat.
Mevrouw Bonnema-Benes, secretaresse van de commissie Landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe uit Odoorn, sprak het officiële openingswoord, waarna de burgemeester en J.J. van Huët-Doornbosch het woord voerden. De toen geuite wensen voor de bloei van dit onderwijs zijn in vervulling gegaan. Er werd begonnen met twee klassen van elk twaalf leerlingen, die onderwijs kregen van de dames G. ten Heuvel en Dijkema, terwijl P. Dijkstra, destijds hoofd van de openbare school II in Emmen de land- en tuinbouwlessen gaf.
De ruimte in de Rijkslandbouwwinterschool moest voor andere doeleinden gebruikt worden en op 15 oktober 1924 verhuisde men met de zich inmiddels uitbreidende cursussen naar de vrijgekomen barak op de hoek Spoorstraat/Allee. De barak was voor die tijd in gebruik geweest bij het detachement van de politietroepen, dat tijdens de mobilisatie in Emmen gelegerd was. In 1925 was het aantal leerlingen gestegen tot 125. Na een aantal jaren werd het gebrek aan ruimte in de barak nijpender.
Na 1926 is de rol van de in 1920 opgerichte vereniging zo goed als uitgespeeld. Het DLG heeft dan de taak om in het landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe (en dus ook in Emmen) te voorzien overgenomen.
In 1930 droeg het hoofdbestuur van het DLG het besturen van het landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe formeel op aan een commissie die al een paar jaren met de dagelijkse leiding en toezicht op dat onderwijs was belast. De leden werden aangewezen door het hoofdbestuur van het DLG. Daarnaast werden door de gemeenten Assen en Emmen gedelegeerden aangewezen om zitting in dat bestuur te nemen, dat onder andere bestond uit B.H. Eelkman Rooda uit De Wijk (voorz.), A. Bonnema-Benes uit Odoorn en A. Sibon en H. Beukema uit Emmen. Daarnaast waren er plaatselijke commissies. Voor Emmen hadden in deze plaatselijke commissie zitting: de door de gemeenteraad aangewezen dames Hemminga-Huitema en Wildvank-Van der Veen, namens de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen afdeling Emmen de dames Van Huët-Doornbosch en Lamberts en namens de Landbouwvereniging mevr. Huizing-Dekker.
In het archief van de gemeente Emmen is een aantal jaarverslagen (vanaf 1928) te vinden van de Commissie Landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe (uitgaande van het DLG).
Het jaarverslag van 1928 vermeldt dat de school in dat jaar bezocht werd door 168 leerlingen, verdeeld over verschillende groepen: de driejarige cursus voor leerlingen afkomstig van de lagere school (52 ll.), de tweejarige cursus voor leerlingen ouder dan zestien jaar (30 ll.), de costuumnaaicursus (21 ll.) en een aantal avondcursussen (65 ll.) Aan het eind van het schooljaar (in december) kon aan veertien leerlingen van de driejarige cursus en aan

De nieuwe Landbouwhuishoudschool in aanbouw 1933 (coll. Roelof Boelens)

Glas in lood gedenkraam, aangeboden door het hoofdbestuur van het Drents Landbouwgenootschap bij de opening in 1934 (coll. Sis Hoek-Beugeling).

zestien leerlingen van de tweejarige cursus een diploma worden uitgereikt. Aan de school waren in dat jaar de volgende leerkrachten verbonden: G. ten Heuvel (lerares LHO), G. Jonker (naaldvakken), E. Lambers (huishoudkunde, wasbehandeling), J. Dik (assist. naaldvakken), dr. N.J. Post (eerste hulp bij bedrijfsongevallen), S.J. Beukema (kinderverzorging en opvoeding), H.A. Aten (landb.- tuinb.- en boerderijvakken) en J. van Veen (idem). Aan de namen te zien in de daaropvolgende verslagen was er veel verloop en wisselingen. In het verslag staat verder: 'Voor Emmen zou het zeer wenselijk zijn de hulpschool te kunnen verwisselen voor een nieuw gebouw. De temperatuur 's zomers is in het gebouw ondraaglijk, terwijl de ruimte - vooral waslokaliteit - niet voldoende is, waardoor een klasse van achttien leerlingen nog noodzakelijk gesplitst moet worden. De leerkracht krijgt daardoor tweemaal weken eenzelfde les, wat zeer tijdrovend is. Ook is voor de leerlingen naaldvakken niet steeds voldoende ruimte. Door de regeling '28 lesuren door de leraren te geven niet overschrijden' is er behoefte aan een tweede naailokaal.
In 1929 werd er les gegeven aan 177 leerlingen. Er moesten 25 leerlingen wegens gebrek aan leerkrachten worden afgewezen. Excursies werden gemaakt naar de aardappelmeelfabriek in Nieuw-Amsterdam, het Oosting Instituut in Emmen, de glasfabriek in Nieuw-Buinen en er was een tweedaags uitstapje naar Twente en de Achterhoek.
In 1930 kreeg de school een nieuwe leraresleidster, zoals het in het jaarverslag staat. Het was mej. A. Kloosterhuis. Zij zou nog veel jaren aan de school verbonden blijven als directrice. Dat jaar telde de school 161 leerlingen. Ook in het verslag over 1930 werd nog eens op de noodzaak van een nieuw gebouw gewezen.

In 1931 bedroeg het aantal leerlingen 166. Door de oudste leerlingen werd een reisje ondernomen door de provincie Groningen, er werd geëxposeerd op de landbouwtentoonstelling in Sleen en er was een drukbezochte tentoonstelling aan school met verschillende werkstukken van de leerlingen.
Voor Emmen werd een machtiging verkregen tot het ontwerpen van plannen voor de bouw van een nieuwe school. Men had al de voorlopige goedkeuring van de minister gekregen en verwacht werd dat in het jaar 1932 het schoolgebouw er zou staan. Het zou iets langer duren.

Het gezelschap gaat de school bezichtigen. Vooraan naast de minister, de inspectrice van het Nijverheidsonderwijs. (foto uit de Emmer Courant)

Tijdens de bezichtiging wordt thee aangeboden aan de minister. (Uit: Het Noorden in Woord en Beeld *1934)*

In een brief van 29 december 1931 van de gemeente Emmen aan het bestuur van het Landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe toonde de gemeente zich bereid een stuk grond te verkopen van ongeveer 4000 m² voor de prijs van f. 1,25 per m². In juli 1932 ging het ministerie daarmee akkoord en in augustus volgde de aankoop door het DLG. Ook werd de goedkeuring verkregen tot het bouwen van een nieuwe school volgens het plan, gemaakt door het architectenbureau Jans en Henneke te Hengelo dat verscheidene soortgelijke scholen bouwde en zich speciaal toelegde op verbetering van de plattelandsarchitectuur.
In oktober 1932 had de aanbesteding plaats en het werk werd gegund aan J. Warringa in Emmen. Verwacht werd nu dat de school na de zomervakantie in 1933 in gebruik kon worden genomen. Dat lukte niet; het werd zeventien maanden later door problemen bij de bouw en een bouwstaking in 1933.
Het aantal leerlingen bleef groeien en bedroeg in 1932 183, in 1933 256 en in 1934 zelfs 318 (dag- en avondonderwijs). Die toename was trouwens niet alleen in Emmen te zien, maar ook in Assen en bij de deelname aan de ambulante cursussen elders in de provincie.
Het verslagjaar 1934 noemde als belangrijkste gebeurtenis de opening van de nieuwe school in Emmen. De inrichting is tot volle tevredenheid van het bestuur en 'wordt ook door de bevolking ten volle gewaardeerd, hetgeen kan blijken uit het grote aantal leerlingen, hetwelk in 1935 tot de cursussen wenste te worden toegelaten'.

De opening van de nieuwe school

Aanvankelijk zou de opening plaats vinden op 22 maart 1934, maar de dag daarvoor stierf de vroegere koningin Emma en moest het feest uitgesteld worden. Het vond alsnog plaats op 2 mei 1934. De officiële opening gebeurde door de toenmalige minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen, mr. H.P. Marchant.
Dat gebeurde onder grote belangstelling en vele genodigden, onder wie de commissaris der koningin in Drenthe, R.H. baron de Vos van Steenwijk, burgemeester J.L. Bouma van Emmen en de wethouders, de heren Wiersema, Sibon, Engelsman en Veenstra, de burgemeesters van de gemeenten Assen, Dalen, Odoorn en Zweeloo., de inspectrice van het Nijverheidsonderwijs en die van het lager onderwijs (H.A. van Riel-Smeenge, die vooral vanaf het begin in 1918 een grote rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van de school), tal van hoofdbestuurders van het DLG en van de Commissie van toezicht voor het Landbouwhuishoudonderwijs in Drenthe (onder wie de voorzitter B.H. Eelkman Rooda en de secretaresse A. Bonnema-Benes).
De rij sprekers was groot en begon met de rede van Eelkman Rooda (voorzitter van de Onderwijscommissie), die iedereen welkom heette. Voorafgaand aan de komst naar Emmen had hij samen met de minister en de commissaris der koningin in Wachtum een ambulante kookcursus bijgewoond ten

De minister van Onderwijs, mr. H.P. Marchant, houdt zijn toespraak om de school te openen. (Coll. Roelof Boelens)

Een van de leslokalen (Uit: Het Noorden in Woord en Beeld *1934)*

huize van de landbouwer J. Reinders. Hij beschreef de gebeurtenissen om te komen tot deze school vanaf 1918.
Hierna kwam de minister aan het woord. Hij wees er nog eens op dat 'het landbouwhuishoudonderwijs administratief was ondergebracht bij het nijverheidsonderwijs en gegrond is op het particulier initiatief; het wordt wel betaald door de overheid.' Het verheugde hem daarom dat in Drenthe het DLG en de commissie van toezicht de zaak hebben aangepakt op boven alle lof verheven wijze. Aan het eind van zijn toespraak verklaarde hij uiteraard de school voor geopend.
Na hem kwamen onder andere nog aan het woord: de commissaris der koningin in Drenthe en burgemeester mr. J.L. Bouma van Emmen. Hij prees de goede samenwerking met het bestuur van de school en dankte het vooral voor de loyale houding bij de aankoop van grond, waardoor de gemeentelijke exploitatie van Boschoord werd vergemakkelijkt. Hij noemde de nieuwe school 'de grootste van dezen aard in Nederland'.
De andere sprekers waren de waarnemend voorzitter van het DLG; de inspectrice van het lager onderwijs H.A. van Riel-Smeenge; de lerares-leidster (later directrice), mej. A. Kloosterhuis en de presidente van de afd. Emmen van de Ned. Ver. van Huisvrouwen, mevr. Oosting-Oosting.
Na deze toespraken en het aanbieden van cadeaus kon het gebouw bezichtigd worden en kreeg ieder in de keuken thee en gebak aangeboden door leerlingen van de school.
De minister begaf zich daarna met de burgemeester naar de openbare ulo-school om daar op de hoogte gesteld te worden van het ruimtegebrek en vervolgens woonde hij enkele lessen bij op de ambachtsschool.

Bronnen

Gemeente archief Emmen.
Emmer Courant 20 maart 1934 en 4 mei 1934

De nieuwe Landbouwhuishoudschool in Emmen (coll. Piet Naber)

door Piet Naber

100 jaar geleden

Berichten uit de *Emmer Courant* van de maand juni 1919 en het derde kwartaal van dat jaar. Het is de tijd van het jaar dat in vrijwel elk dorp voor elke school daar een schoolfeest wordt gehouden en dat de krant er aandacht aan besteed. Omdat die feesten overal ongeveer hetzelfde verloop hebben, zijn maar een paar van die berichten overgenomen. Er gebeurden nog zoveel andere dingen.

No. 53 Woensdag 2 Juli 1919 Negen en twintigste Jaargang.

EMMER COURANT.

Nieuws- en Advertentieblad voor den Zuid-Oosthoek van Drenthe.

18 juni 1919

EMMER-ERFSCHEIDENVEEN. Het vuur in het veen achter de Emmerschans is gelukkig geblust. 't Is over een oppervlakte van ongeveer 3 ½ H.A. van verschillende eigenaren gelopen. Gelukkig dat men voor de blussing een paar donkere dagen heeft getroffen, waardoor het vuur niet zoo snel meer voortwoekerde, terwijl de wind gunstig was, waardoor de turfhopen in het Emmer-Erfscheidenveen geen gevaar liepen. De blusschersploegen, welke uit Emmen en Westenesch gerequireerd waren hadden moeilijk werk, daar het zoeken was om water te vinden en de rook en het stof verstikkend waren... De vermoedelijke oorzaak is veenbranden voor boekweitcultuur. De perceelen waren het eigendom van verschillende eigenaren in Emmen en Westenesch. De telkens weer opkomende veenbranden heeft het bestuur van het veenschap 'Het Emmer-Erscheidenveen' tot een flink besluit gebracht nl. om een motorbrandspuit aan te koopen. Het succes dat men met dergelijke spuiten in het veen behaald heeft, alsmede de grote moeilijkheid om bij de kleine handspuiten telkens voldoende werkwillig arbeidsvolk te krijgen, bracht het bestuur tot het besluit. De spuit werd meteen aangekocht van de firma Van der Ploeg te Apeldoorn. Met het oog op het brandgevaar werden hedenmorgen om 9 uur op bevel van den burgemeester witte vlaggen in het veen wederom geheschen ten teeken dat de koffievuurtjes overal gebluscht moeten worden. De arbeiders hadden dan gelegenheid des 's morgens voor 9 uur nog wat warms te gebruiken.

21 juni 1919

ZUIDBARGE. Heden is men hier met de voorbereidende werkzaamheden begonnen voor den aanleg van den straatweg Noord-Zuid-Barge - Wilhelmsoord - Nw.-Amsterdam.

25 juni 1919

EMMEN. Euterpe is weer op de heen. Door de mobilisatie geheel en al uiteengestrooid, zijn thans veel oude leden weer samengekomen, terwijl

Hercules zoekt voetballers voor een op te richten voetbalclub.
Emmer Courant, *28-06-1919*.

eenige nieuwe krachten zich mede aangaven. Het bestuur, dat ook al door vertrek en anderszins onvoltallig was, moest ook aangevuld worden. Besloten is thans de zaak weer flink aan te pakken. Als bestuursleden werden gekozen de h.h. J. Hadders Hzn., mr. A.M.J. de Jager, J.F. Schönfeld, J. Pronk, J. Vegter, B. Hagenouw, H. Wielens en T. Kremer. Het bestuur doet een beroep op den financieelen steun der ingezetenen met het oog op aanvulling en reparatie der instrumenten.
EMMEN. In een zondagmorgen in het hotel Postma gehouden vergadering van gymnastiekliefhebbers werd besloten tot de heroprichting van de gymnastiekvereniging 'Hercules'. Er gaven zich 26 leden op. Het bestuur bestaat uit de h.h. L. Kropveld, voorz., H. v. d. Dolder, secr., A.C. Gransbergen, penningm., G. Jakobs en B. Christiaans, commissarissen. De heer Bloembergen, secr. der afd. Assen van het Noordelijk Gewest, zette in duidelijke bewoordingen het nut der gymnastiek uiteen en eindigde met de wensch dat 'Hercules' een goede toekomst tegemoet mag gaan.
KLAZIENAVEEN-NOORD. Men is alhier deze week met de turfgraverij begonnen, waarbij electriciteit de beweegkracht is. Per uur kunnen door 1 machine 2500 turven gemaakt worden. Dit aantal kan waarschijnlijk nog vergroot worden. Bij elke machine werken 12 man. Tot nog toe werken een drie-tal machines.
OUD-SCHOONEBEEK. Gisteravond werd ten huize van den heer W. Dorgelo een algemeene vergadering gehouden van leden der coöp. electrische centrale alhier. Met algemene stemmen werd besloten het geheele net zoowel buiten als binnen van koperdraad te maken en de gelijkstroom te veranderen in draaistroom, waardoor wij hier, volgens advies van den heer Den Boer, ingenieur te Groningen, van prachtig licht kunnen verzekerd zijn. Tegen 1 augustus a.s. zal de zaak zoo ver gevorderd zijn, dat wij weer kunnen branden.
BARGER-COMPASCUUM. Onze plaats is thans met al zijn vereenigingen weder met twee vermeerderd, n.l. de voetbalclubs 'Vlug en Vaardig' en 'Uitspanning door Inspanning', welke a.s. zondag een voetbalwedstrijd tegen elkaar willen houden,

Voetbal.

Zij, die lid wenschen te worden van de alhier nieuw op te richten **VOETBALCLUB,** worden opgeroepen

ter vergadering

op **ZONDAG 29 JUNI a.s., 's nam. 2.30 uur, in het Café van den Heer JONKER te Emmen.**

hetgeen, daar zulks hier nog niet eerder is voorgevallen, zeker heel wat bekijks zal hebben.

28 juni 1919
EMMEN. Emmen begint op sportgebied wederom te herleven. Hercules staat weer op de been, terwijl men thans liefhebbers oproept voor de vorming van een nieuwe voetbalclub. (Men zie de advertentie in dit nummer).

2 juli 1919
EMMEN. De reisclub 'Emmen', waarbij, door de activiteit van de dames Engelsman-Aising en Van Huët-Doornbosch ook een afdeling voor meisjes is tot stand gekomen, maakte zondag een gecombineerde wandeltocht over Angelsloo, Den Oever, Bargermeer, Zuid-Barge door de prachtvolle boschpaden, bewesten 't Oranjekanaal, naar Noord-Barge, om verder huiswaarts te keren. De afmarsch had plaats pl.m. half negen. Terwijl er een flinke pas werd gehouden, marcheerde de excursie de 15 K.M. goed tot 't eind. Begunstigd door fris weer, kwam de bereidwilligheid van enkele landbouwers die hun schuur bereidwillig afstonden om de echtgenooten tegen 't hemelwater te beschermen, goed van pas. Zeer voldaan arriveerde de excursie te Emmen pl.m. half twee.
EMMEN. Maandagavond werd in de openbare lagere school alhier een vergadering gehouden van ouders van schoolgaande kinderen. Besloten werd op donderdag 17 juli a.s. een schoolfeest te houden. Tot leden der feestcommissie werden benoemd:

voor Emmen: de dames Ten Kate, Meijer en Bijker en de heeren J. Hadders Rzn, K. ter Borg, H. Wielens, J. Thedinga, A. Derks, Kromhout van der Meer, J. F. Schönfeld, S. Postma, G. Gravers, M. Meiboom, J. Vegter en M. Stel; voor Westenesch: mej. J. Strating en de heeren D. Rademaker, H. Meinders, H. Dijk en H. Houwing; voor Angelsloo en Den Oever: mej. Keurs en de heeren R. Derks en H. Kuipers.
ERICA. 24 juli. Heden vierden de leerlingen van school III een feest, dat nog lang bij hen in prettige herinnering zal blijven. Om negen uur kwamen ze in de smaakvolle versierde school bijeen en werd een optocht door de schoolkring gehouden. Hiervan tergugekeerd werden de kinderen op allerlei versnaperingen onthaald, terwijl de middag grootendeels werd besteed met het houden van verschillende wedstrijden. Ook de draaimolen, die op het schoolplein aanwezig was, droeg er niet weinig toe bij de feestvreugde te verhogen.
Donderdag had Erica II zijn beste beentje voorgezet om de kinderen van school II te laten feesten; ook deze school was prachtig versierd. De optocht, opgeluisterd door de muziek van Zilverberg uit Coevorden, werd geopend door een viertal herauten te paard en een aantal versierde fietsen.

9 juli 1919

EMMEN. Emmen is op de plaats waar vroeger de waterkom, de z.g. Wittendijk lag, een mooi marktterrein rijk geworden. De vijver, die tevens als brandput dienst deed, is gedempt, het typische eilandje met de eikeboom is verdwenen, terwijl veel van het hoge hout, dat het op dat plekje terzijde van het gemeentehuis mooi deed, terwille van het algemeen belang moest worden opgeofferd. En nu is een ruim geplaveid terrein verkregen, met solide palen en ijzeren gasbuizen in vele afdelingen verdeeld, waardoor een voor opstelling en bezichtiging doelmatige gelegenheid is bekomen, ruimte biedend voor ongeveer 500 beesten. De standplaats der dieren is met klinkers bestraat en de verschillende toegangswegen met tegels. Voor doelmatige afvoer van urine en vuil is zorggedragen. Tot onze verwondering misten we echter een put met pomp die schrobwater levert en ... bluschwater bij brand. Op het oosteind is het controlegebouwtje van het oude marktterrein overgebracht, dat voorlopig dezelfde diensten blijft vervullen, om later voor een of andere marktgelegenheid te worden aangewend. A.s. vrijdag zal het nieuwe marktplein in gebruik worden genomen.

26 juli 1919

EMMEN. Gisteren-donderdagavond om kwart voor achten werd het dorp opgeschrikt door het luiden van de brandklok. 'De molen in de Westenesschersteeg staat in brand' klonk het en in ongelooflijk korte tijd spoedden honderden uit dorp en omgeving zich naar de plaats des onheils. Hier

Het in 1919 nieuw aangelegde veemarktterrein. (coll. Roelof Boelens).

De op 25 juli 1919 verbrande molen aan de Westenesscherstraat. De foto is genomen door Jan Oosting (Uit B.J. Mensingh. Toen kinderen nog op straat speelden.)

wachtte de toeschouwers een machtig schoon gezicht, hoe droevig en tragisch het geval op zichzelf ook was. De molen, hier op het hoogste deel van de Hondsrug, ter noordzijde van de Westenesschersteeg gelegen, lag hier mooi en vormde met het golvend terrein en de holle weg van de Steeg een schilderachtig geheel. En thans stond de reus, die vele jaren zijn lange armen had gezwaaid ten bate van ons brood-etenden, in een loeiende vlammenzee. De rietbedekking was vlug weggebrand en een half uur had het vuur thans gelegenheid zijn vreselijk spel met de gelukkig niet sterke wind op en om en in het kurkdroge geraamte van het gevaarte te spelen. En toen kwam het grote ogenblik, dat in spanning werd verbeid, dat de gehele houten bovenbouw en wieken naar beneden ploften met een geweldige smak, waarbij de vuurgolven opnieuw hoog oplaaiden en de vonkenregen wijd in het rond werd verspreid, welke de omstanders dwong te retireeren. Reeds hadden doffe geluiden aangekondigd, dat de stenen gevallen waren, terwijl reeds af en toe brandende stukken hout naar beneden waren gevallen. Het aan den molen gebouwde huisje werd ook gemakkelijk een prooi der vlammen, evenals de nevengebouwtjes, waarin een brandend vat teer een zwarte verstikkende rook deed opgaan.
Grote vrees werd aanvankelijk gekoesterd of men het nabijstaande door twee gezinnen bewoonde huis van wed. Mensingh zou kunnen behouden en reeds was dit ontruimd. Dank zij de gunstige wind en de hulp van de brandweer, welke spoedig op het terrein van de brand aanwezig was en zo goed mogelijk met waterstralen nat hield wat gevaar liep, bleef het vuur tot de molen beperkt. Toch is nu reeds de ramp groot, omdat de eigenaar J. ten Brink den molen slechts voor f 5000,00 in de onderlinge molenaarsverzekering had verzekerd, terwijl van diens inboedel zoo goed als niets en van de andere inboedels slechts een deel is gered en het overige beschadigd. De inboedels en gebouwen waren allen in bovengenoemde som begrepen.
Omtrent de oorzaak van de brand tast men in het duister. De molen werd door twee gezinnen bewoond; onder het molenaarsgezin Ten Brink en boven het gezin van J. Grönniger. Op de bovenverdieping is de brand ontstaan en met moeite heeft de molenaar door rook en vlammen heen zich nog naar boven kunnen begeven om den nog draaienden molen te kunnen stilzetten, voor het laatst. Het aan den molen gebouwde huis werd bewoond door het gezin van J. Kroeze.
Drie gezinnen zijn dus dakloos geworden. En dat wil wat zeggen in dezen tijd. Als een ruïne staan alleen de muren overeind, waarbinnen het vuur nog lang vrij spel had. Naar we hoorden is het juist 30 jaren geleden, dat de molen, destijds eigendom van E. Hovenkamp, eveneens afbrandde.
Thans is van de twee molens, die aan onze plaats een schilderachtig voorkomen gaven, geen meer over en het is de vraag of er nog een weer zal verrijzen.
ERICA. Men schrijft ons uit Erica van donder-

J. G. LAMBERS,
Jachtartikelen, Emmen.
(Erkend Wapenhandelaar).
VOORRADIG:
REVOLVERS,
alsmede alle soorten REVOLVERPATRONEN.
Flobertpatronen, cal. 6 m.m. met kogel 4 cent per stuk.
" 9 " " " 6 " " "
Herladingdoppies 2 " " "
Lef-Pevvuur-hulzen, cal. 16 m.m. 10 " " "
Geladen jachtpatronen centraal cal. 16 m.m. prima kwaliteit, 15 ct. p. st.
Bestellingen op jachtpatronen worden nu reeds aangenomen.
Verder alle andere soorten hulzen, prima kruit, hagel enz.
Concurrerende prijzen.

Een advertentie uit 1919 die we in de huidige tijd niet gauw in de krant zullen tegenkomen. (foto Piet Naber)

dag: Gisteravond en vannacht werd onze anders zoo stille en rustige plaats in rep en roer gebracht. Schipper Metselaar was, den stakenden schippers ten spijt, gistermiddag de Veldhuizerwijk ingevaren, om aldaar eene lading turf in te nemen. Spoedig had hiervan de stakende schipperij de lucht gekregen en als uit den grond gestampt, kwam van alle zijden een zwerm schippers naar onze plaats en trokken naar de Veldhuizerwijk, waar het schip van Metselaar belegerd, overvallen en genomen werd. Op schandelijke wijze werd op het schip huisgehouden, zeilen stuk gesneden, huisraad vernield en in het water geworpen, terwijl de opvarenden mishandeld werden. Hierna werd het schip op sleeptouw genomen, om het naar Klazienaveen te brengen, waar het tusschen de schepen van de stakende schippers zou worden vastgelegd. Op eene groote overmacht steunende, zij waren met ± 300 man, hadden ze maling aan de vertegenwoordigers van het gezag, de handhavers van de orde, de politie. Maar zij hadden deze keer buiten den waard gerekend. De rijks- en gemeentepolitie en de marechaussee, ofschoon te zamen slechts een 9-tal vormende, besloten gezamenlijk krachtdadig op te treden tegen het terrorisme van de schippers. Een krachtige aanval met sabel en karabijn werd gedaan en toen de wachtmeester van de marechaussee door eene bende schippers aangevallen, op den grond geworpen en aan het hoofd verwond was, werden de vuurwapenen getrokken en salvo op salvo joeg de dappere (?) helden van het water als een verschrikte kudde uiteen. In een oogenblik was er van hen niets meer te zien. Het schip van Metselaar werd teruggebracht naar Erica, waar het onder politiebewaking werd gesteld. Het flinke optreden van het 9-tal politieagenten zal zeker door elk weldenkend burger op hoogen prijs gesteld worden. Onaangenaam klonk het daarom enkele burgers, welke de woorden toevallig opvingen, in 't oor, dat de verwonde wachtmeester van zijn superieur moest horen: "Je hebt je verdiende loon, dan had je maar eerder moeten schieten."
Men meldt ons later: Bij het schippersrelletje van gisteravond verloor een der schippers een portefeuille met een inhoud van ongeveer f. 300 aan bankpapier. Gelukkig werd deze door de politie gevonden, zoodat de rechtmatige eigenaar weer in het bezit van zijn eigendom kon gesteld worden. Nader vernemen we, dat schipper M. uit vrees niet zal laden.

30 juli 1919

EMMEN. We vernemen dat de verbrande windkorenmolen van den heer J. ten Brink niet zal worden herbouwd, maar door een stoommalerij zal worden vervangen, welke in een gebouwtje zal worden ondergebracht. De jongste brand heeft weer eens duidelijk getoond hoe broodnodig onze brandweer verbeterd en georganiseerd moet worden. Nu de Wittendijk is gedempt, is men momenteel buiten de putten bij de woningen op de twee brandputten Noordeinde en Wilhelminalaan aangewezen. Deze twee liggen te ver van elkaar en de tegenwoordige toestand is hierdoor onhoudbaar geworden. Het zal allereerst nodig zijn, dat ter hoogte van het gemeentehuis een derde welpijp wordt geslagen, waarop meteen een pomp voor reinigingswater van het marktplein ware te plaatsen.

2 augustus 1919

EMMEN. Naar we vernemen is het winkelhuis van de heer J. Voordewind aan de Markt alhier, onderhands verkocht aan mej. G. Luurs, Wilhelminalaan alhier. Mej. Luurs denkt in dit perceel een naar de eischen des tijds ingerichte modezaak te vestigen.
EMMER-COMPASCUUM. Het in aanbouw zijnde complex gebouwen van de woningstichting 'Emmer-Compascuum' nadert zijne voltooiing. Het bestuur ziet thans naar een nieuw terrein uit, om daar opnieuw een aantal woningen te bouwen.

De Hoofdstraat in Emmen. De bomen aan de rechterzijde van de foto, waar tussendoor het witte huis te zien is, maakten deel uit van de kosterijtuin. (coll. Piet Naber)

6 augustus 1919
In de gisteravond in hotel Wielens gehouden vergadering van de eigenaren en huurders van gronden in de marken van Emmen en Westenesch en Noord- en Zuid-Barge, is tot bezoldigd rijksveldwachter benoemd de heer G. Joesten te Nieuw-Dordrecht.

9 augustus 1919
EMMEN. Op een der schoonste punten van het dorp zal weldra hoog opgaand hout onder den hamer komen, door het besluit van de kerkvoogden der Ned. Herv. gem. het geboomte bij de voormalige kosterswoning publiek te verkopen. Ongetwijfeld zal dit door de liefhebbers van natuurschoon worden betreurd. De kosterij-tuin zal in twee perceelen publiek worden verkocht (vervolg zie 23 augustus 1919).

16 augustus 1919
KLAZIENAVEEN. Klazienaveen heeft woensdag en donderdag feest gevierd. De jonge nijvere veenkolonie welke zich in de laatste jaren met buitengewone kracht ontwikkelde, meende, nu de oorlogsdruk voorbij is, haar 30-jarig bestaan niet onopgemerkt te moeten laten voorbijgaan. Kon het zilveren jubileum om juist gemelde reden niet gevierd worden, de bevolking meende thans, nu het vrede was, dat er dubbele reden was voor een feestviering.
De eerste dag was gewijd aan de kinderen. De openbare- en bijzondere school vierden dien dag gezamenlijk feest. De optocht door de plaats werd gezamenlijk gehouden onder begeleiding van een flink muziekkorps. Draaimolen, kinderspelen en cadeaux brachten grote vreugde onder de kleinen. De grote dag was donderdag. Reeds 's morgens vroeg werd het feest door de herauten te paard onder de vrolijke tonen der muziek aangekondigd ... De allegorische optocht vertegenwoordigde alle mogelijke bedrijven, terwijl de historische optocht verschillende personen uit de geschiedenis weergaf. De komische optocht bracht de vrolijkheid erin. De lange stoet, welke de gehele streek doortrok en geruime tijd werk had voor deze overal geweest was, was de clou van het feest. Van heinde en ver waren duizenden en nog eens duizenden samengestroomd, zoodat de gehele plaats weldra door een dichte menschenmassa bezet was ... Het avondfeest was het schoonst ... Om pl.m. 10 uur begon de gondelvaart. Een keurig versierd schip, waarop de muziek, ging voorop, waarna verschillende booten volgden, de een nog fantastischer versierd dan de andere. Zoiets moois was hier nog nimmer aanschouwd. Het slot was de kroon van het werk: een schitterend vuurwerk dat de menigte geheel in extase bracht

23 augustus 1919
EMMEN. We vernemen dat op de door kerkvoogden der Ned. Herv. Kerk alhier, op het terrein van de kosterij ten verkoop gepresenteerde boomen, een kapverbod is gelegd. Met genoegen zal dit worden vernomen door hen, die behoud van natuurschoon voor het dorp op prijs weten te stellen. (zie verder 3 september)

27 augustus 1919
KLAZIENAVEEN-NOORD. Heden gelukte het den militaire kommiezen Schepers en Voortman een 9-tal varkens aan te houden, die uit Duitschland naar hier zouden gesmokkeld worden. De geleiders

De gymnastiekvereniging 'Hercules' kort na de oprichting in 1909. In juni 1919 werd de vereniging min of meer opnieuw opgericht.
(coll. Sis Hoek-Beugeling)

der dieren ontsprongen den dans door de vlucht te nemen.

3 september 1919

EMMEN. In de heden gehouden raadsvergadering werden gekozen tot wethouders met 11 tegen 10 stemmen de h.h. J. Hadders Rzn. (U.Lib), J. Kalter (S.D.A.P.) en D. Los (S.D.A.P.), en met 13 tegen 8 stemmen de heer J. Gorter Kzn. (Anti-Rev.).
EMMEN. Zaterdagavond had in 't hotel Boer (M. Groothuis) de eerste oefening plaats van de gymnastiekvereeniging 'Hercules'. Daar de vereeniging nog geen leider heeft, werd de leiding voorlopig opgedragen aan de h.h. B. Christiaans en F. Magnus. Ruim 30 leden waren opgekomen om aan deze oefening deel te nemen. We kunnen nu zeggen dat 'Hercules' weer bestaat.
EMMEN. Doordat het kapverbod is gelegd op de bomen bij de oude kosterij, mogen, naar we hooren, de lindebomen daarop staande ook niet gekapt worden, waardoor het terrein totaal onverkoopbaar is geworden en de palmslag overgaat. De kerkvoogdij mist daardoor een belangrijke bate en zal genoodzaakt zijn het plan tot het aanstellen van een aparten organist op te geven, waardoor ons dorp wederom geen bekwamen muziekleeraar krijgt. De vreugde, welke het behoud van het natuurschoon voor ons dorp verwekte, is alzoo niet onverdeeld en blijkt het kapverbod vèr-reikende gevolgen te hebben.

19 september 1919

EMMEN. Naar wij vernemen gaat de palmslag van de kosterie-tuin voor de Kerkvoogden van de Ned. Herv. Gemeente alhier in elk geval door. Bij de inzate is den liefhebbers vooraf als conditie medegedeeld, dat, in geval er een kapverbod op de op 't terrein staande boomen gelegd wordt, deze voor 2/3 van den prijs, welke zij hebben opgebracht, moesten worden overgenomen en de kopers hun bod evengoed moesten gestand doen. Inmiddels wordt alle moeite in het werk gesteld om het kapverbod geheel of ten dele opgeheven te krijgen.

24 september 1919

EMMEN. Aan onze gemeente is een bijdrage verleend uit 's Rijks kas van hoogstens f. 109800 ten behoeve van de Centrale bouwstichting voor den bouw van een 40-tal noodwoningen.

"Wie weet meer?"

Gradus Hoogenberg en Aaltje Veenstra

In de *Emmer Courant* van 3 maart 1942 stond het echtpaar Gradus Hoogenberg en Aaltje Veenstra afgebeeld vanwege hun 50-jarig huwelijksfeest. Zij waren op 4 maart 1892 in Emmen getrouwd. Gradus Hoogenberg was op 21 mei 1870 te Nieuw-Amsterdam geboren. Hij was een zoon van arbeider Fokke Hoogenberg en arbeidster Trijntje Pool. Aaltje Veenstra was op 18 september 1870 te Schoonoord geboren. Zij was een dochter van arbeider Oene Veenstra en Matje Jans Ruiter.

Hun hele leven woonden zij in Nieuw-Amsterdam. In 1942 waren de 71-jarigen nog kerngezond. Dat zou ook nog lang zo blijven, want in 1952 en in 1957 konden zij hun 60- en 65-jarig huwelijksfeest nog vieren.

Gradus Hoogenberg overleed op 20 juni 1958 te Emmen op 88-jarige leeftijd. Aaltje Veenstra overleed op 29 maart 1962 te Emmen op 91-jarige leeftijd.

Hun vier kinderen waren:

- Fokke Hoogenberg (Nieuw Amsterdam, 20-01-1893). Op 14 mei 1914 te Emmen met Jantje Doldersum uit Dalen gehuwd.

Gradus Hoogenberg en Aaltje Veenstra

- Matje Hoogenberg (Nieuw Amsterdam, 26-07-1895). Op 17 november 1911 te Emmen met Jannes Piek uit Sleen gehuwd.
- Trijntje Hoogenberg (Wilhelmsoord, 27-03-1900. Op 19 april 1919 huwde zij te Emmen met arbeider Marten de Vries uit Emmen. Trijntje was toen arbeidster van beroep.
- Jippina Hoogenberg (Emmen, 05-01-1909). Op 1 september 1931 huwde zij te Emmen met winkelbediende Broer Baas uit Emmen. Jippina was toen naaister van beroep.

Postbesteller G. Brink, Klazienaveen

In de *Emmer Courant* van 25 januari 1946 werd het 25-jarig ambtsjubileum van postbesteller G. Brink vermeld.

Hij was sinds 1 februari 1921 in dienst van het hulppostkantoor Klazienaveen. Hij stond bekend als een 'ambitieus en actief werker'. Zijn werk werd gewaardeerd.

Voor de *Emmer Courant* was hij in Klazienaveen de plaatselijke correspondent.

Postbesteller G. Brink

Wie meer weet over het echtpaar Hoogenberg-Veenstra uit Nieuw-Amsterdam of postbesteller G. Brink uit Klazienaveen wordt verzocht contact op te nemen met Piet Naber: 0591-633942 of p.a.naber@home.nl

door J. Thedinga

Wat zat er in die kisten?

Het zal honderd jaar geleden hoog zomer geweest zijn, gezien de gesloten gordijnen van Garage Thedinga & Co. en het geringe aantal personen dat zich op straat bevindt. Aan de schaduwen te zien is het rond de middag met de zon in het zuiden, dus etenstijd in Emmen.

Maar waarom deze kisten voor de zaak van Thedinga? Misschien onderdelen voor fietsen, motoren, automobielen of elektrische artikelen? Nee lezers, daar zaten blikken in met benzine. Dus de aanhef van dit verhaal had beter kunnen luiden: 'Het kwam uit de bus.''

De benzine werd toen 'auto-spirit' of 'motor-spirit' genoemd. Het contract dat mijn opa in 1908 met Acetylena, de voorloper van Shell, afsloot werd van de Wilhelminastraat in 1916 naar de nieuwe garage aan de Hoofdstraat meegenomen.

Wat opvalt is de hoge prijs van een liter brandstof, f. 1,65 per liter! Mijn vader, geboren in 1914, vertelde dat een liter benzine in zijn jeugd nog geen 10 cent kostte. Zelf heb ik eind jaren vijftig van de vorige eeuw de benzine aan onze pompen verkocht voor f. 0,46 per liter.

De zeer hoge literprijs in 1916 kwam door de grote schaarste aan brandstof vanwege de Eerste Wereldoorlog, waardoor zowel kolen, turf als benzine gerantsoeneerd werd. Gelukkig daalde de literprijs begin jaren twintig weer en viel terug op het oude niveau.

Het bedrijfspand van Thedinga met de kisten (zie ook inzet)

Het vullen van motor en auto uit de bussen was natuurlijk niet zonder gevaar, maar ook de kans op verontreinigingen in de tank was aanwezig. Vandaar dat bij onze zaak eind 1920 een benzinepomp met handbediening werd geplaatst. Juist op de plek, waar eerder de kisten altijd gestaan hadden.

Duidelijke vergrotingen van zowel de foto met de kisten als de foto met de handpomp zijn te zien bij 'De drie Paardjes' aan de Hoofdstraat 55 te Emmen, het eet- en drinketablissement van Wim van Tellingen.

Rechts: de factuur van de firma Acetylena uit Rotterdam met de hoge literprijs voor een bus 'autoline'en een bus 'autospirit'.

Onder: drie oude benzinebussen.

Naamlooze Vennootschap „ACETYLENA", Acetyleengas- en Benzine-M
ROTTERDAM. 163
Telegram-Adres: „ACETYLENA" Rotterdam. Brief-Adres: POSTBUS No
Telefoon Nos. 4134 en 4156.

BIJKANTOOR GRONINGEN
Bestellingen te adresseeren aan:
Bijkantoor der N.V. „ACETYLENA"
Acetyleengas- & Benzine-Maatschappij
GRONINGEN. — Oosterpoortstraat 42.
(Telefoon No. 2206).

Sub-Agent

Rotterdam 28 Mei 1948

Factuur No. 1449.

Ingevolge Uwe opdracht leverde ik op depôt te GRONINGEN

volgende hoeveelheid Benzine, verpakt volgens onderstaande Specificatie:

1 fust Autoline . . . 40 L à 165,2 per ℓ 16,50
1 „ Autospirit . . 40 „ . 165,2 . . . 16,50
. . . 33,00
Bijzonder
Af commissie 1 cent per L . 0,40
TOTAAL . . 32,60

SPECIFICATIE

VERPAKKING	No	BRUTO.	TARRA.	NETTO.	VERPAKKING	No	BRUTO.	TARRA.	NETTO.

Wij verzoeken U er nota van te nemen, dat deze goederen U verkocht zijn onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat zij zullen dienen uitsluitend voor gebruik in Nederland en zij noch door U noch door U aan wien U er zult overdragen in welken staat ook buiten Nederland zullen worden uitgevoerd.

EMBALLAGE- STAANGELD

N.V. BATAAFSCHE IMPORT MAATSCHAPPIJ
VERKOOPKANTOOR VAN
"KONINKLIJKE/SHELL"-PRODUCTEN
's-GRAVENHAGE
KONINKLIJKE
TELEGRAM-ADRES: „KONSHELL-HAAG"
STADSTELEFOON No. 18700
RIJKSTELEFOON
's-GRAVENHAGE, 4 April 1950.
CAREL VAN BYLANDTLAAN 16.
POSTBOX
SHELL
381

De afbeeldingen op deze bladzijde zijn van J. Thedinga.

Op bladzijde 6 is een foto afgebeeld van Hotel Groothuis aan de Markt in het begin van de 20ste eeuw. Naast het hotel is op deze foto de zijkant van café Boesjes en het dak van café Jonker te zien. Het hotel Groothuis was in 1890 door vervener Jacobus Groothuis gebouwd. In de tijd van de foto op bladzijde 6 was het hotel eigendom van Marchienus (Ginus) Groothuis. Bovenstaande foto is in de jaren '60 gemaakt, toen Grevink eigenaar was. De volgende eigenaar was de familie Grimme die het oude hotel heeft verkocht. Het maakte plaats voor het appartementencomplex De Heerenhof (zie foto hieronder) dat door architect prof. ir. H.J.M. Ruijssenaars was ontworpen. Uit: Sis Hoek-Beugeling e.a., 100 Jaar Emmen Veranderingen in bebouwing deel 2, *blz. 10.)*
Op de voorzijde een foto van de voormalige Landbouwhuishoudschool aan de Dennenlaan. (bladzijden 13-19).

Op de achtergrond een deel van de kaart van Drenthe van 1634 van C. Pijnacker (eerste versie)